

Nauczyciele we wrześniu 2009 roku.

Stan i struktura zatrudnienia.

UWAGI OGÓLNE

Dane statystyczne zawarte w tym raporcie dotyczą nauczycieli w roku szkolnym 2009/2010. Zebrane zostały przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w Systemie Informacji Oświatowej SIO. Ustawa o systemie informacji oświatowej weszła w życie z dniem 1 stycznia 2005 r. Dane SIO w raporcie przedstawiają stan kadry nauczycielskiej na dzień 30 września 2009 roku.

Wybrane informacje o nauczycielach przygotowano po konsultacjach w Departamencie Strategii z głównym specjalistą Andrzejem Urmańskim oraz przy współpracy z Centrum Informatycznym Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W niniejszym raporcie poruszone zostaną zagadnienia dotyczące:

- form zatrudnienia nauczycieli
- statusu nauczycieli i ich płci
- poziomu wykształcenia i przygotowania pedagogicznego
- stopni awansu zawodowego
- obowiązków nauczycieli przedmiotów i nieprzedmiotowców
- przygotowania nauczycieli do nauczania przedmiotów i prowadzenia zajęć (specjalności)
- form kształcenia i doskonalenia nauczycieli
- wieku nauczycieli

1. FORMY ZATRUDNIENIA NAUCZYCIELI

Wyróżniamy następujące formy stosunku pracy nauczycieli w polskich szkołach i placówkach:

- a) umowa na podstawie ustawy o systemie oświaty, art. 7 ust.1 a – 5095 osób
- b) umowa na podstawie Karty Nauczyciela, art. 10 ust. 9 – 322063 osób
- c) umowa na podstawie Kodeksu pracy – 43705 osób
- d) umowa na podstawie ustawy o pracownikach urzędów państwowych – 18 osób
- e) umowa na podstawie ustawy o służbie cywilnej – 1414 osób
- f) mianowanie – 367174 osób
- g) umowa zlecenie – 40607 osób
- h) umowa o dzieło – 23528 osób
- i) inna podstawa prawna świadczenia pracy – 3065 osób

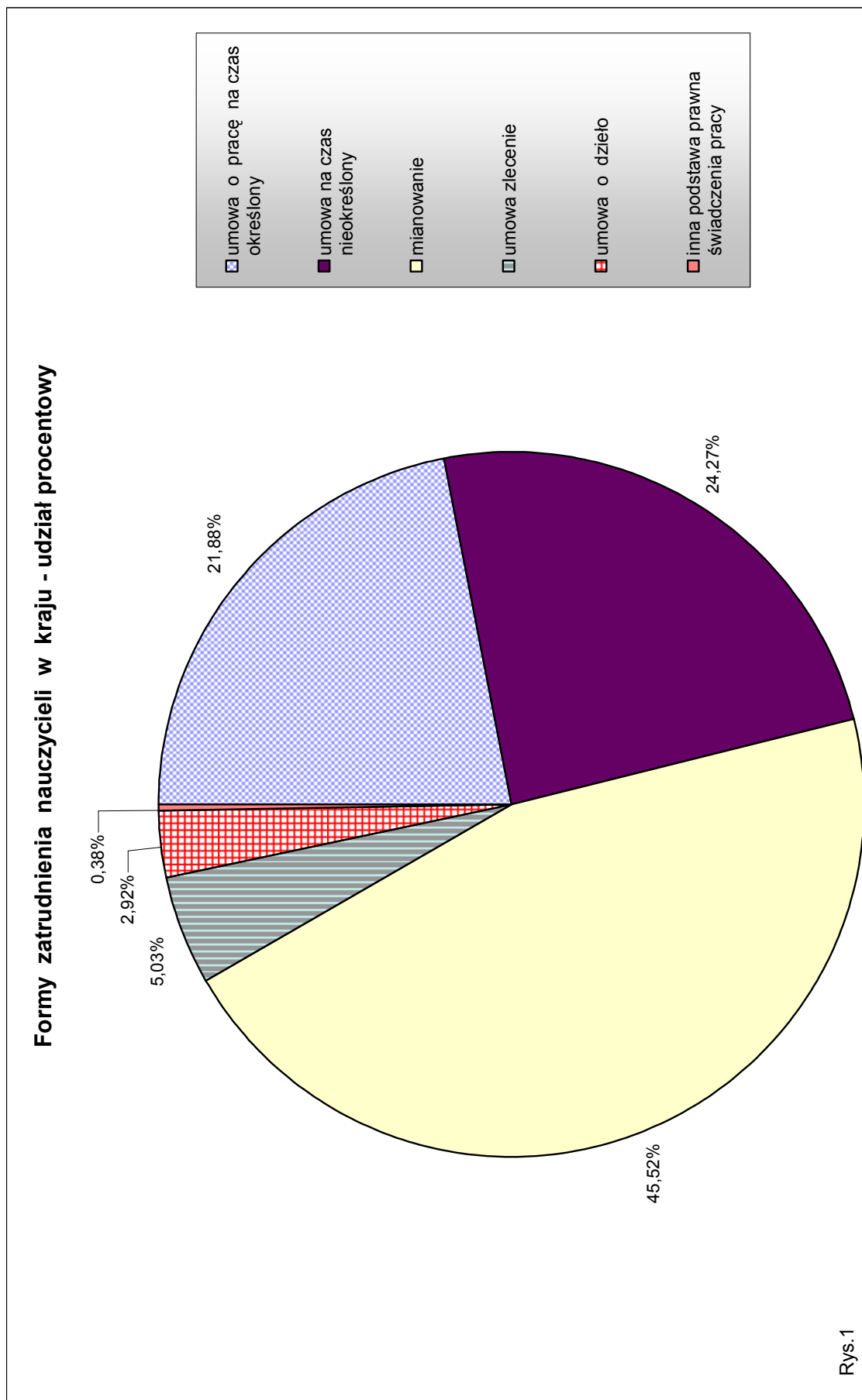
Najbardziej popularnymi formami stosunku pracy z nauczycielami były w minionym roku szkolnym mianowanie i umowa o pracę na podstawie Karty Nauczyciela.

W przypadku form wymienionych w punktach a, b, c, d, e umowa o pracę może być zawarta na czas określony i nieokreślony. Tabela 1 przedstawia wszystkie formy stosunku pracy nauczycieli ogółem po pogrupowaniu umów na czas określony i nieokreślony w dwa duże bloki. Natomiast na rysunku 1 pokazane są udziały procentowe różnym form zatrudnienia w tej grupie nauczycieli.

Tabela 1 Formy zatrudnienia nauczycieli we wrześniu 2009 roku

Forma zatrudnienia	Liczba stosunków pracy
1. Umowa o pracę na czas określony (na podstawie ustawy o systemie oświaty na podstawie Karty Nauczyciela na podstawie Kodeksu pracy na podstawie ustawy o pracownikach urzędów państwowych na podstawie ustawy o służbie cywilnej)	176544
2. Umowa o pracę na czas nieokreślony (na podstawie ustawy o systemie oświaty na podstawie Karty Nauczyciela na podstawie Kodeksu pracy na podstawie ustawy o pracownikach urzędów państwowych na podstawie ustawy o służbie cywilnej)	195776
3. Mianowanie	367174
4. Umowa zlecenie	40607
5. Umowa o dzieło	23528
6. Inna podstawa prawna świadczenia pracy	3065
Razem	806694

* Uwaga! 3691 stosunków pracy dotyczy uzupełnienia tygodniowego wymiaru zajęć przez nauczyciela w innej szkole lub placówce. Nie są one wliczane do form zatrudnienia nauczycieli.

Udział procentowy różnych form zatrudnienia nauczycieli ogółem w łącznej liczbie stosunków pracy przedstawia się następująco. Największy udział procentowy – 45,5% to zatrudnienie przez mianowanie. Drugie i trzecie miejsce zajmują: umowa na czas nieokreślony – 24,3% i umowa na czas określony 21,9%. Najmniejszy udział procentowy – tylko 0,38% to inna podstawa prawna świadczenia pracy. W porównaniu do roku ubiegłego 2008/2009 łączna liczba zawartych stosunków pracy z nauczycielami wzrosła o około 2,77 tys., tj. o 0,3%. Wzrost dotyczył udziałów procentowych takich form zatrudnienia jak: mianowanie, umowa zlecenie i umowa o dzieło. W grupie nauczycieli pełnozatrudnionych zdecydowanie przeważały dwie formy zatrudnienia: przez mianowanie – udział 63,3% i umowa na czas nieokreślony – udział 26%. Udział procentowy nauczycieli na pełnym etacie, zatrudnionych na innej podstawie prawnej świadczenia pracy wynosił tylko 0,13% i był trzy razy mniejszy niż w grupie nauczycieli ogółem.

Biorąc pod uwagę status nauczycieli liczba stosunków pracy zawarta z nauczycielami pracującymi w pełnym wymiarze godzin wzrosła o 3,4 tys., tj. o 0,6% w stosunku do roku 2008. Natomiast w stosunku do sytuacji we wrześniu 2005 roku zmalała o 7,27 tys. Liczba stosunków pracy zawartych z nauczycielami pracującymi w niepełnym wymiarze godzin zmalała w ciągu ostatniego roku o 0,63 tys., tj. o 0,2%, natomiast w stosunku do roku 2005 wzrosła o 30,3 tys., tj. o 12,6%. W tabeli 2 pokazano liczbę stosunków pracy zawartą z nauczycielami pełnozatrudnionymi i niepełnozatrudnionymi w każdym województwie w roku szkolnym 2009/2010.

Interesująca jest liczba nauczycieli, którzy posiadają więcej niż jedną formę zatrudnienia w danym województwie (por. tab. 3). Przy szacowaniu uwzględniono zarówno nauczycieli posiadających więcej niż jedną formę zatrudnienia w jednym miejscu pracy jak i nauczycieli zatrudnionych w kilku miejscach równocześnie. Łącznie 108,99 tys. nauczycieli w Polsce, tj. 16,5% posiadało w minionym roku szkolnym więcej niż jedną formę zatrudnienia. W porównaniu do roku ubiegłego 2008/2009 liczba takich nauczycieli zmalała o 490 osób, a ich udział zmniejszył się o 0,14 punktu. proc. Rysunek 2 przedstawia udziały procentowe nauczycieli, posiadających więcej niż jedną formę zatrudnienia w każdym województwie w roku szkolnym 2009/2010. Udziały te liczono w stosunku do liczby nauczycieli pracujących ogółem w danym województwie. Największe udziały nauczycieli posiadających więcej niż jedną formę zatrudnienia, powyżej 17% zanotowano w kilku województwach: zachodniopomorskim, śląskim, małopolskim, dolnośląskim i opolskim. W województwie lubelskim i warmińsko–mazurskim udziały procentowe nauczycieli z więcej niż jedną formą

zatrudnienia były najniższe w kraju, odpowiednio 14,6% i 15,1%. W roku ubiegłym województwo lubelskie też zajmowało ostatnie miejsce w kraju pod tym względem.

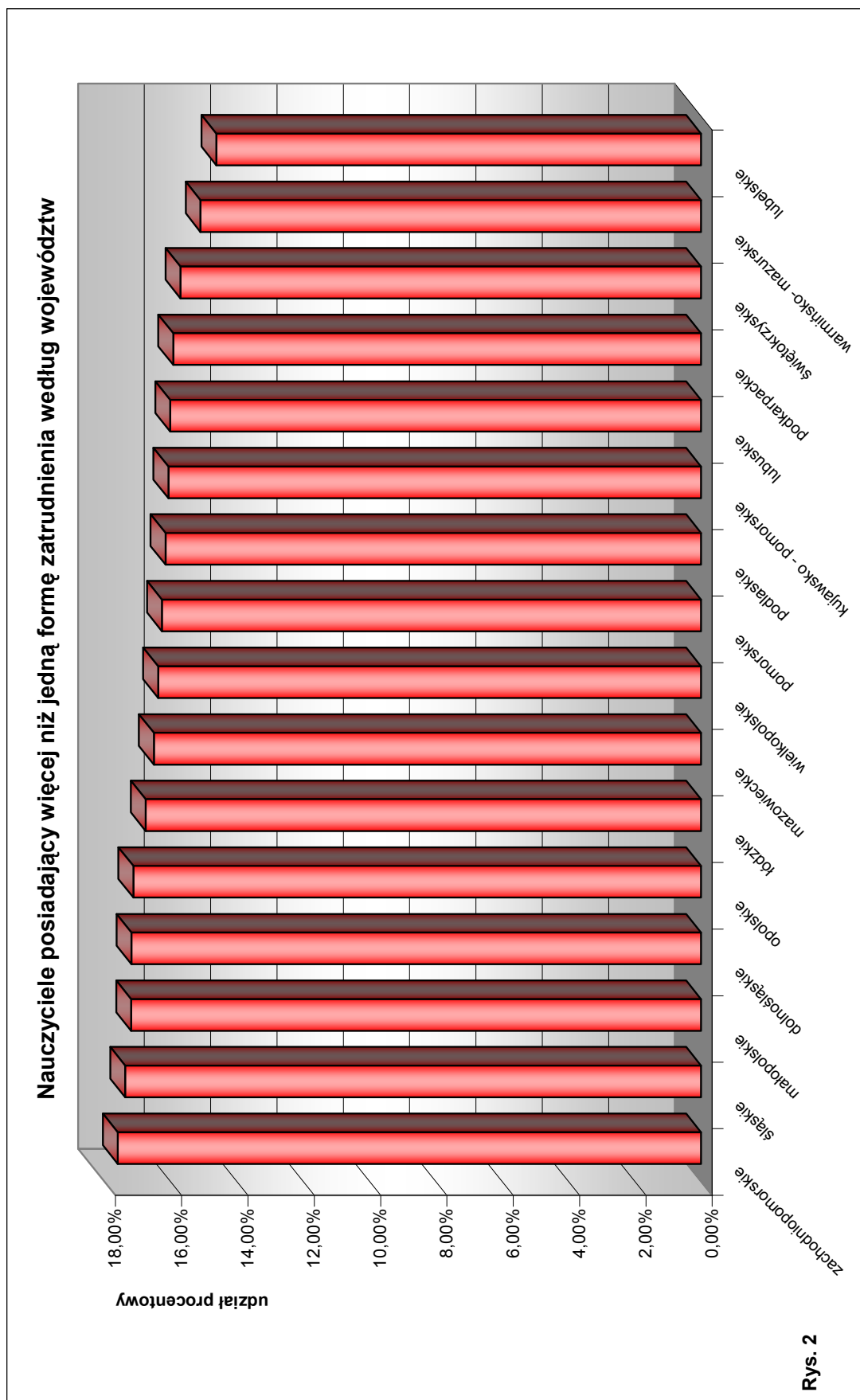
Tabela 2 **Stosunki pracy nauczycieli według województw
we wrześniu 2009 roku**

Województwo	Pełnozatrudnieni	Niepełnozatrudnieni	Nauczyciele razem
dolnośląskie	36606	19529	56135
kujawsko-pomorskie	30934	13230	44164
lubelskie	32697	15737	48434
lubuskie	14544	6160	20704
łódzkie	34017	17123	51140
małopolskie	48280	25699	73979
mazowieckie	73343	36677	110020
opolskie	14122	7091	21213
podkarpackie	32533	15612	48145
podlaskie	17585	8333	25918
pomorskie	32813	15471	48284
śląskie	62060	32302	94362
świętokrzyskie	17704	9063	26767
warmińsko-mazurskie	21639	9224	30863
wielkopolskie	49305	22434	71739
zachodniopomorskie	23381	11446	34827
Polska	541563	265131	806694

Tabela 3 **Nauczyciele posiadający więcej niż jedną formę zatrudnienia we wrześniu 2009 roku**

Województwa	Nauczyciele ogółem	Nauczyciele z więcej niż jedną formą zatrudnienia	Udział % nauczycieli posiadających więcej form zatrudnienia
dolnośląskie	45478	7812	17,18%
kujawsko-pomorskie	36345	5838	16,06%
lubelskie	40668	5944	14,62%
lubuskie	17173	2749	16,01%
łódzkie	41304	6918	16,75%
małopolskie	60351	10369	17,18%
mazowieckie	90618	14953	16,50%
opolskie	17308	2963	17,12%
podkarpackie	39994	6367	15,92%
podlaskie	21358	3449	16,15%
pomorskie	39508	6423	16,26%
śląskie	76315	13252	17,36%
świętokrzyskie	22063	3464	15,70%
warmińsko-mazurskie	25702	3879	15,09%
wielkopolskie	59150	9687	16,38%
zachodniopomorskie	27985	4922	17,59%
Polska	661320	108989	16,48%

Uwaga! Nie liczymy do form zatrudnienia nauczycieli uzupełniających etat.

2. STATUS NAUCZYCIELI I PŁEĆ

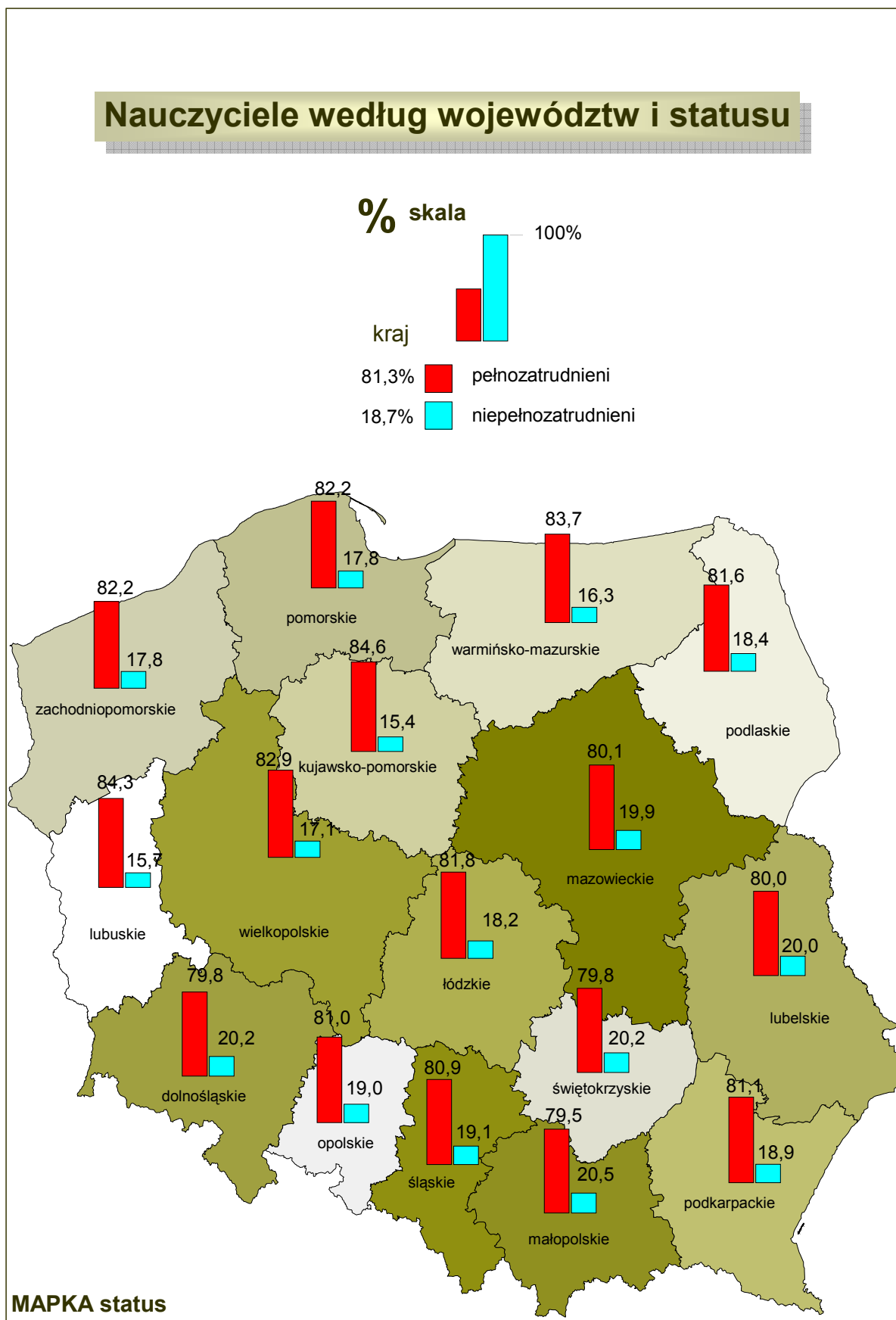
STATUS NAUCZYCIELI

Z informacji statystycznych SIO możemy określić status nauczycieli zatrudnionych w szkołach i placówkach. W roku 2009 we wrześniu było zatrudnionych ogółem 661,32 tys. nauczycieli. Pierwszą kategorię nauczycieli pod względem statusu tworzą nauczyciele zatrudnieni w pełnym wymiarze godzin, dla których tygodniowy wymiar godzin (zajęć) jest równy pełnemu etatowi lub przekracza go. Drugą kategorię nauczycieli stanowią nauczyciele niepełnozatrudnieni, dla których tygodniowy wymiar godzin jest częścią etatu. Mogą to być nauczyciele, którzy uczą tylko dwie lub cztery godziny tygodniowo, ale również takie osoby, które mają szesnaście lub siedemnaście godzin. Nauczyciel, który pracuje raz jako pełnozatrudniony i drugi raz jako niepełnozatrudniony liczony jest tylko raz jako pełnozatrudniony. Niepełnozatrudniony nauczyciel pracujący w kilku miejscach liczony jest też tylko raz. W roku 2009 we wrześniu pracowało w Polsce 537,65 tys. nauczycieli pełnozatrudnionych tj. 81,3% oraz 123,67 tys. nauczycieli niepełnozatrudnionych. tj. 18,7%. Łączna liczba nauczycieli uczących w szkołach zwiększyła się w bieżącym roku szkolnym o 2,69 tys. osób. W porównaniu do roku szkolnego 2008/2009 udział nauczycieli nie pracujących na pełnym etacie zmniejszył się o 0,2 punktów proc., a udział nauczycieli pełnozatrudnionych zwiększył się o 0,2 punktów proc.

Liczby nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w poszczególnych województwach pokazuje tabela 4, natomiast na mapce – status pokazano udziały procentowe nauczycieli według statusu w województwach. Najwyższy udział procentowy (powyżej 84%) mieli nauczyciele pełnozatrudnieni w województwach: kujawsko – pomorskim i lubuskim, a nauczyciele niepełnozatrudnieni w województwie małopolskim – 20,5% oraz dolnośląskim i świętokrzyskim, oba po 20,2%.

Tabela 4 **Nauczyciele według województw i statusu**
(w osobach) - rok szkolny 2009/2010

	Nauczyciele ogółem	Pełnozatrudnieni	Niepełnozatrudnieni
dolnośląskie	45478	36280	9198
kujawsko-pomorskie	36345	30737	5608
lubelskie	40668	32544	8124
lubuskie	17173	14478	2695
łódzkie	41304	33780	7524
małopolskie	60351	47999	12352
mazowieckie	90618	72599	18019
opolskie	17308	14016	3292
podkarpackie	39994	32419	7575
podlaskie	21358	17437	3921
pomorskie	39508	32484	7024
śląskie	76315	61707	14608
świętokrzyskie	22063	17607	4456
warmińsko-mazurskie	25702	21512	4190
wielkopolskie	59150	49038	10112
zachodniopomorskie	27985	23016	4969
Polska	661320	537653	123667

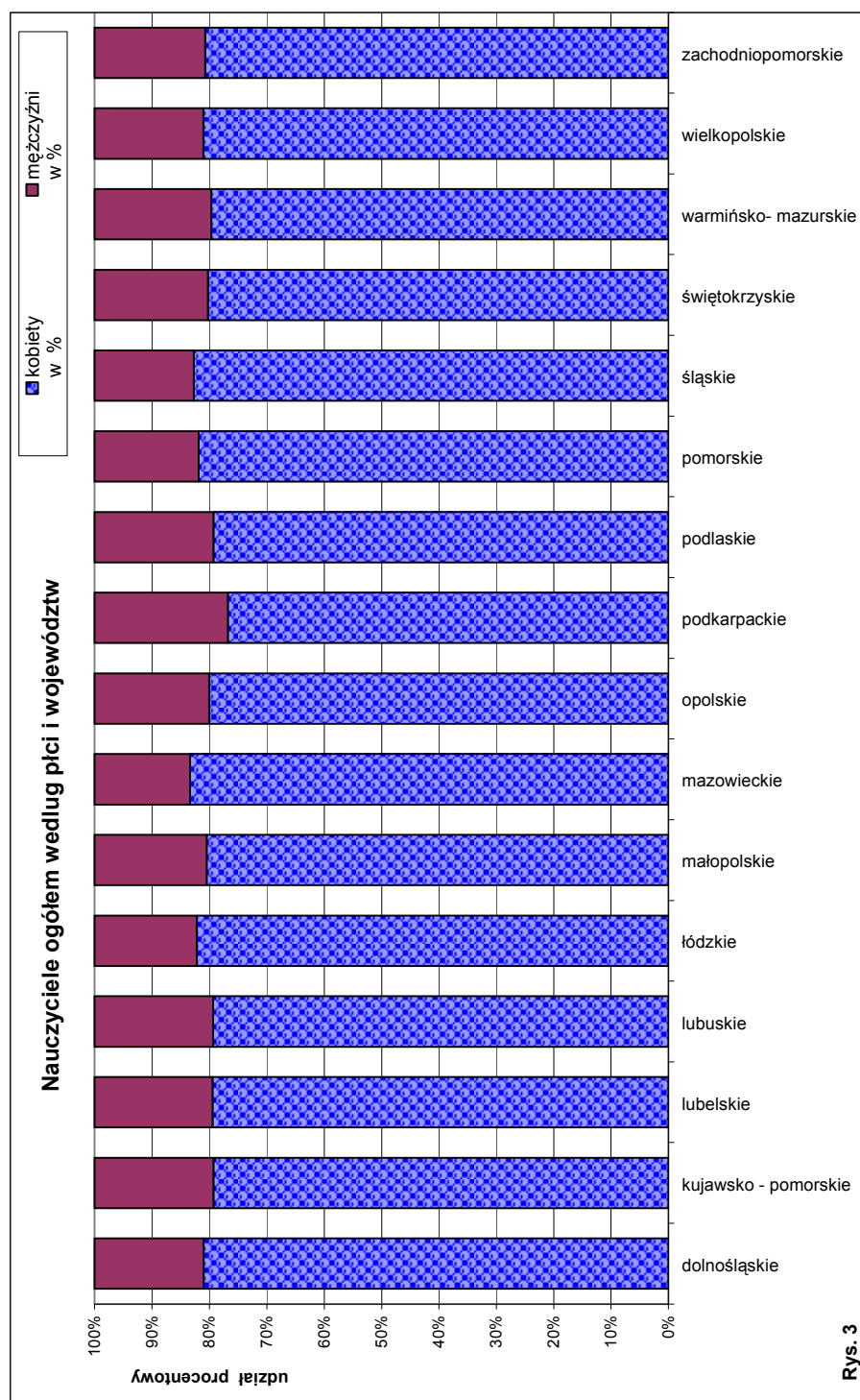
PŁEĆ NAUCZYCIELI

W roku 2009/2010 pracowało w charakterze nauczyciela 535474 kobiet, które stanowiły 81% tej grupy zawodowej oraz 125846 mężczyzn, tj. 19,0%. Tabela 5 przedstawia liczby nauczycieli, kobiet i mężczyzn w każdym województwie.

Tabela 5 **Nauczyciele według województw i płci**
(w osobach) - do wykresu

	kobiety	mężczyźni	razem
dolnośląskie	36840	8638	45478
kujawsko-pomorskie	28820	7525	36345
lubelskie	32319	8349	40668
lubuskie	13633	3540	17173
łódzkie	33958	7346	41304
małopolskie	48592	11759	60351
mazowieckie	75573	15045	90618
opolskie	13855	3453	17308
podkarpackie	30706	9288	39994
podlaskie	16945	4413	21358
pomorskie	32357	7151	39508
śląskie	63139	13176	76315
świętokrzyskie	17708	4355	22063
warmińsko-mazurskie	20475	5227	25702
wielkopolskie	47955	11195	59150
zachodniopomorskie	22599	5386	27985
Polska	535474	125846	661320

Natomiast na wykresie 3 pokazano udziały procentowe nauczycieli, kobiet i mężczyzn, w poszczególnych województwach. Największy udział nauczycieli płci męskiej występuje w województwie podkarpackim – 23,2%. Na drugim krańcu skali mamy województwa z największym udziałem nauczycieli płci żeńskiej; województwo mazowieckie – udział kobiet 83,4% oraz województwo śląskie – udział kobiet 82,7%. Podobnie wyróżniały się wymienione województwa w minionym roku szkolnym.

Rys. 3

W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym 2008/2009 wzrósł w Polsce udział nauczycieli płci żeńskiej o 0,4 punktu proc., o tyle samo zmniejszył się udział nauczycieli płci męskiej.

3. AWANS ZAWODOWY NAUCZYCIELI

Od roku szkolnego 2000/2001 wprowadzone zostały stopnie awansu zawodowego dla nauczycieli. Awans zawodowy dotyczy nauczycieli zatrudnionych w publicznych szkołach i placówkach i przypisany jest danej osobie. Nauczyciel pracujący w dwóch szkołach publicznych ma ten sam stopień awansu zawodowego.

We wrześniu 2009 roku w populacji 661,32 tys. nauczycieli ogółem, najliczniejszą grupę 275,28 tys. osób stanowili nauczyciele dyplomowani. Na drugim miejscu znaleźli się nauczyciele mianowani, a na trzecim nauczyciele kontraktowi (por. tab. 6). Najmniej liczną grupę stanowili nauczyciele stażyści – 32,95 tys. osób. Udział procentowy nauczycieli w kraju z różnymi stopniami awansu zawodowego w roku szkolnym 2009/2010 pokazuje rys. 4. Wynika z niego, że udział nauczycieli mianowanych wynosił 30,82% ogółu nauczycieli i zmalał w stosunku do roku szkolnego 2008/2009 o 3,02 punktów proc. Udział nauczycieli stażystów również się zmniejszył, ale nieznacznie- odpowiednio o 0,27 punk. proc. Natomiast udział nauczycieli dyplomowanych wzrósł na przestrzeni ostatniego roku o 2,9 punk. proc. W szkołach i placówkach oświatowo – wychowawczych, głównie niepublicznych pracują także nauczyciele bez stopnia awansu zawodowego; we wrześniu 2009 roku było ich razem 19,15 tys. osób 2,9% ogółu uczących. W grupie tej znajdowali się nauczyciele zatrudnieni na podstawie art. 10 ust. 9 Karty Nauczyciela – 2,23 tys. osób oraz zatrudnieni na podstawie art.7 ust. 1a ustawy o systemie oświaty – 2,64 tys. osób.

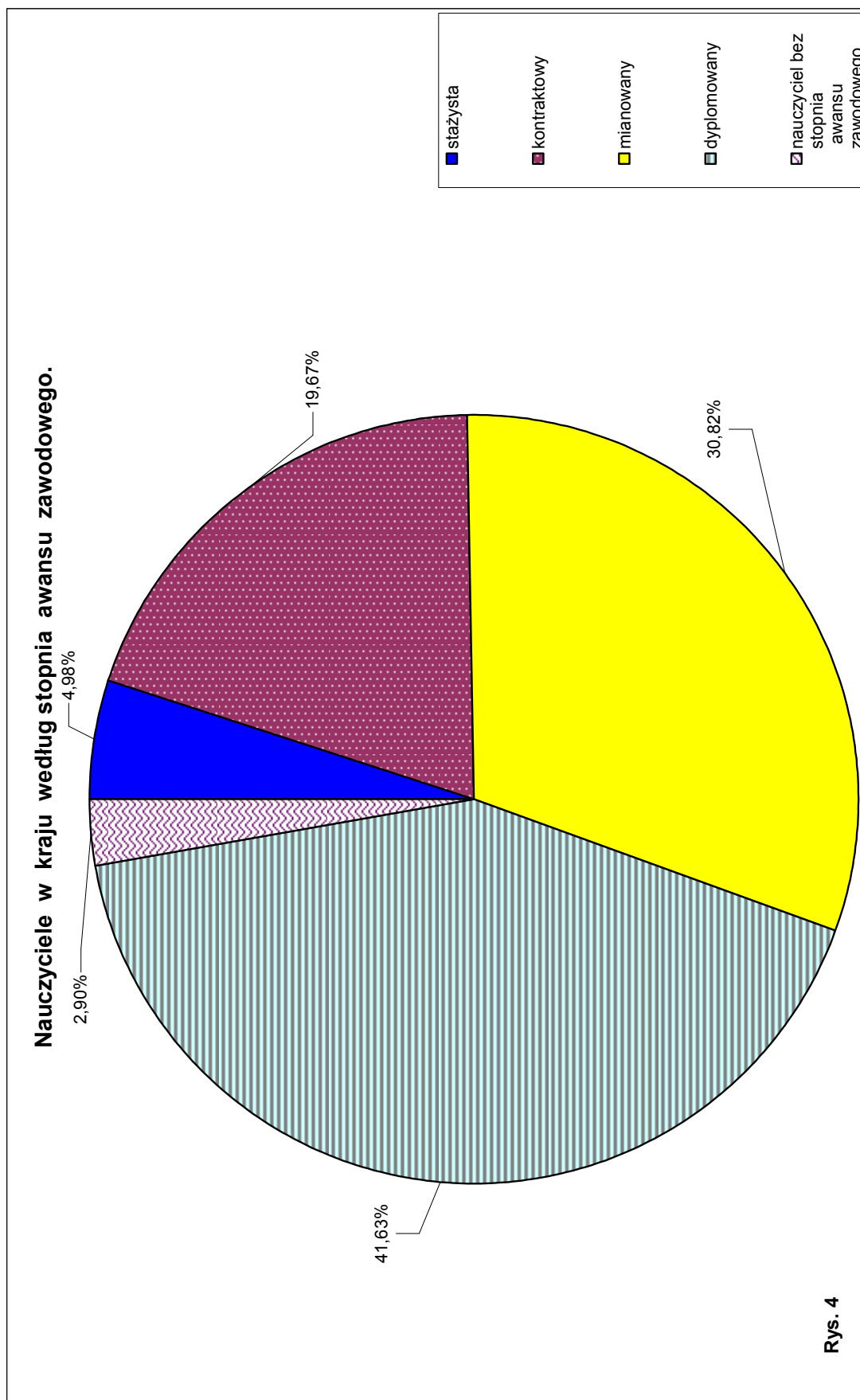
W grupie nauczycieli pełnozatrudnionych udział nauczycieli dyplomowanych był wyższy niż w grupie nauczycieli ogółem i wynosił 46,9%. Dla nauczycieli pełnozatrudnionych z pozostałymi stopniami awansu zawodowego udziały procentowe były niższe niż w grupie nauczycieli ogółem.

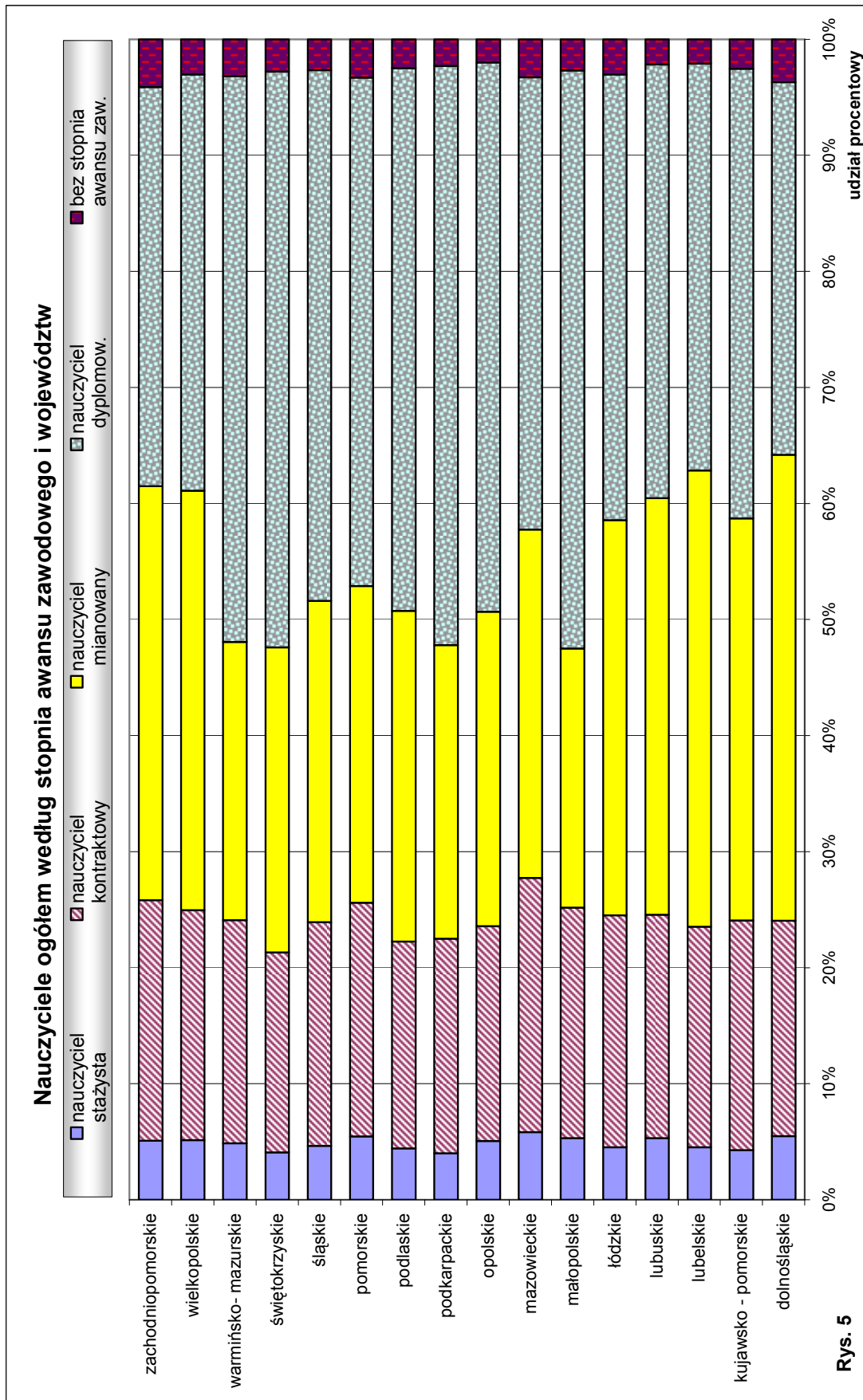
W tabeli 6 pokazano liczby nauczycieli ze stopniami awansu zawodowego we wszystkich szesnastu województwach. Natomiast na rys.5 przedstawiono ich udziały procentowe w stosunku do ogółu nauczycieli uczących w danym województwie. Wysoki udział procentowy nauczycieli dyplomowanych powyżej 49% zanotowano w trzech województwach: podkarpackim – 49,9%, małopolskim – 49, 8%, i świętokrzyskim – 49,6%.

Najwyższy udział nauczycieli mianowanych wystąpił w województwach: dolnośląskim – 40,1% i lubelskim 39,3%. Nauczyciele kontraktowi i nauczyciele stażyści mieli największy udział w województwie: mazowieckim, odpowiednio (21,9%; 5,83%), a najmniejszy udział w woj. świętokrzyskim – nauczyciele kontraktowi 17,2%; woj. podkarpackim – nauczyciele stażyści 4,03%.

Tabela 6 Nauczyciele ogółem wg stopnia awansu zawodowego

Województwo	stażysta	kontraktowy	mianowany	dyplomowany	bez stopnia awansu zawodowego
dolnośląskie	2494	8447	18258	14607	1672
kujawsko-pomorskie	1559	7191	12587	14086	922
lubelskie	1841	7729	15991	14259	848
lubuskie	916	3302	6165	6416	374
łódzkie	1870	8259	14067	15863	1245
małopolskie	3203	11997	13471	30054	1626
mazowieckie	5286	19857	27195	35315	2965
opolskie	876	3204	4689	8193	346
podkarpackie	1611	7388	10117	19964	914
podlaskie	944	3807	6091	9982	534
pomorskie	2162	7958	10773	17310	1305
śląskie	3555	14692	21138	34902	2028
świętokrzyskie	905	3802	5793	10949	614
warmińsko-mazurskie	1250	4942	6160	12536	814
wielkopolskie	3046	11722	21370	21226	1786
zachodniopomorskie	1428	5802	9984	9617	1154
Polska	32946	130099	203849	275279	19147

4. KWALIFIKACJE NAUCZYCIELI

W kolejnym rozdziale raportu zajmiemy się dwoma zagadnieniami związanymi z kwalifikacjami nauczycieli: poziomem ich wykształcenia i przygotowaniem pedagogicznym.

POZIOM WYKSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI

W całej populacji 661,32 tys. nauczycieli ogółem najliczniejszą grupę stanowili nauczyciele z wyższym wykształceniem – 643,82 tys. Osób, tj. 97,4%. Wykształcenie na poziomie kolegium nauczycielskiego lub NKJO miało 3,28 tys. Osób, tj. 0,49%; wykształcenie na poziomie: SN, PST, SWP lub studium nauczania początkowego posiadało 7,32 tys. Osób, tj. 1,1%, a wykształcenie średnie 6,9 tys. Osób, tj. 1,04%.

W porównaniu do roku szkolnego 2008/2009 wzrósł udział nauczycieli z wykształceniem wyższym o 0,4 punktu proc., a zmalał udział nauczycieli z wykształceniem na poziomie kolegium nauczycielskiego i z wykształceniem średnim. Najbardziej zmniejszył się udział nauczycieli z wykształceniem na poziomie: SN, PST, SWP i studium nauczania początkowego.

W populacji nauczycieli pełnozatrudnionych we wrześniu 2009 roku poziom wykształcenia nauczycieli był lepszy niż w populacji nauczycieli ogółem. Udział procentowy nauczycieli z wykształceniem wyższym wynosił – 97,7%, a udział nauczycieli z wykształceniem średnim tylko 0,69%. W ciągu kilku lat 2002–2008 poziom wykształcenia pełnozatrudnionych nauczycieli w Polsce bardzo się poprawił.

Interesującym zagadnieniem jest analiza poziomu wykształcenia nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących, których uczyło we wrześniu 2009 roku ogółem 629,76 tys. nauczycieli (patrz tab. 7). Jeden nauczyciel może oczywiście uczyć więcej niż jednego przedmiotu. W stosunku do ubiegłego roku szkolnego liczba nauczycieli tych przedmiotów zmalała. W grupie nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących mamy aż 4,30 tys. nauczycieli ze stopniem doktora, a nawet doktora habilitowanego. Najwięcej utytułowanych osób nauczało we wrześniu 2009 roku: języka polskiego – 401 nauczycieli i historii – 351 nauczycieli. Dalsze miejsca zajmowały: język angielski – 283 osoby oraz przedmioty przyrodnicze: chemia i biologia. Spora była grupa nauczycieli posiadających absolutorium – 279 osób. Osoby te zaliczyły wszystkie zajęcia i praktyki, ale nie uzyskały z różnych powodów dyplomu ukończenia studiów. Nie mają więc wykształcenia wyższego. Najwięcej

takich nauczycieli nauczało w roku szkolnym 2009/2010: wychowania przedszkolnego (61), języka angielskiego (23), kształcenia zintegrowanego (18), języka polskiego (15), matematyki (16)

i kształcenia zintegrowanego (18). W stosunku do ubiegłego roku szkolnego, liczby nauczycieli wymienionych przedmiotów z absolutorium zmalały.

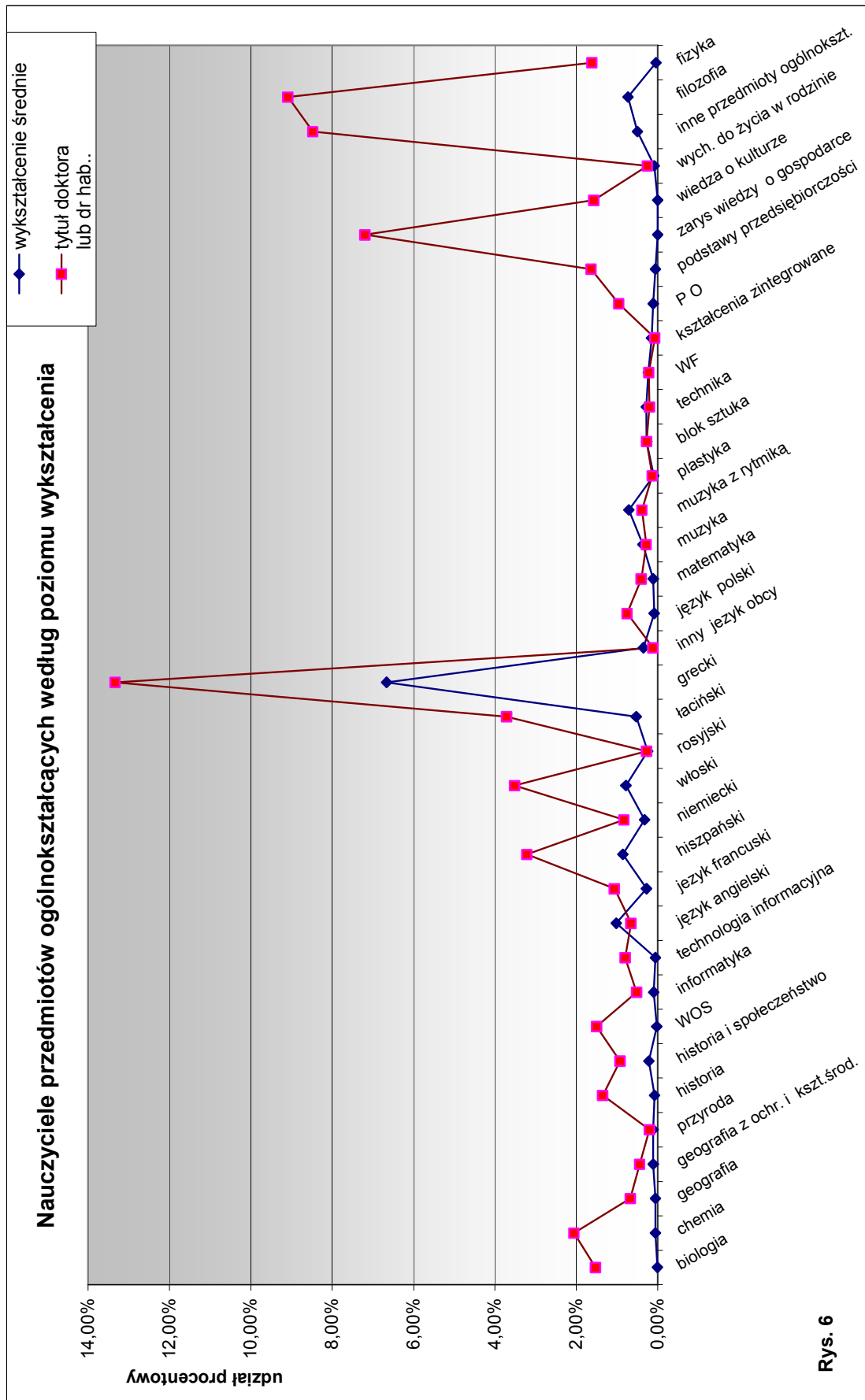
Tabela 7 Wykształcenie nauczycieli

przedmioty ogólnokształcące	nauczyciele ogółem	nauczyciele z wykształceniem średnim	nauczyciele ze stopniem doktora
biologia	13369	1	204
chemia	12647	7	260
geografia	11768	7	79
geografia z ochroną i kształtowaniem środowiska	907	1	4
przyroda	17111	20	34
historia	26027	19	351
historia i społeczeństwo	5512	12	51
WOS	13692	3	205
informatyka	24716	24	128
technologia informacyjna	6892	4	55
język angielski	43163	439	283
język francuski	2166	6	23
język hiszpański	466	4	15
język niemiecki	18009	58	149
język włoski	256	2	9
język rosyjski	4065	10	11
język łaciński	377	2	14
Język grecki	15	1	2
inny język obcy	854	3	1
język polski	53410	45	401
matematyka	45868	51	184
muzyka	13258	48	37
muzyka z rytmiką	1559	11	6
plastyka	16795	16	22
blok sztuka	1488	4	4
technika	17799	50	36
wychowanie fizyczne	54157	125	118
kształcenie zintegrowane	49445	73	31

przysposobienie obronne	3666	4	35
podstawy przedsiębiorczości	5017	3	82
zarys wiedzy o gospodarce	139	0	10
wiedza o kulturze	3511	0	55
wychowanie do życia w rodzinie	12953	11	33
inne przedmioty ogólnokształcące	6820	34	578
filozofia	275	2	25
fizyka	12683	5	205
zajęcia komputerowe	2838	3	4
edukacja wczesnoszkolna	18347	28	19
edukacja dla bezpieczeństwa	432	1	5
zajęcia techniczne	1528	3	2
zajęcia artystyczne	2557	8	2
religia	31625	116	444
etyka	828	2	36
wychowanie przedszkolne	70725	9	50
razem	629760	1275	4303

Następną, dość liczną grupę tworzyli nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących z wykształceniem na poziomie (SN, PST, SWP, SNP) – razem 5,73 tys. osób. Uczyli oni głównie: wychowania przedszkolnego – 4264 osoby, kształcenia zintegrowanego – 346 osób, techniki i matematyki.

Do ostatniej grupy należeli nauczyciele z wykształceniem średnim – 1,27 tys. osób. Stanowili oni tylko 0,2% ogółu nauczycieli uczących przedmiotów ogólnokształcących w minionym roku szkolnym. Na podstawie tabeli 7 wyliczone zostały udziały procentowe nauczycieli z wykształceniem średnim w stosunku do ogółu nauczycieli uczących danego przedmiotu. Największe udziały procentowe nauczycieli z takim wykształceniem miały następujące przedmioty: język angielski – 1,02%, język hiszpański – 0,86%, język włoski – 0,78% muzyka z rytmiką i filozofia. Najmniejsze udziały procentowe nauczycieli z wykształceniem średnim zanotowano dla przedmiotów przyrodniczych: biologii, chemii oraz WOS– u (por. rys. 6).

Rys. 6

Sytuacja nauczycieli religii i etyki, czyli przedmiotów nadobowiązkowych wyglądała następująco:

- a) udział nauczycieli z wykształceniem średnim: religia – 0,37%,
etyka – 0,24%;
- b) udział nauczycieli z wykształceniem wyższym: religia – 96,8%,
etyka – 99,5%;
- c) udział uczących z tytułem doktora: religia – 444 osoby, tj. 1,4%,
etyka – 36 osób, tj. 4,35%.

W tabeli 8 mamy wykaz liczbowy nauczycieli z wykształceniem średnim w szesnastu województwach. Są to nauczyciele uczący wszystkich przedmiotów i prowadzący różne zajęcia innego typu w szkołach i placówkach (por. mapka – bez kwalifikacji na końcu rozdziału). W liczbach bezwzględnych najwięcej takich nauczycieli pracowało w województwie mazowieckim – 1004 osoby, a najmniej w województwie opolskim. Największy udział procentowy nauczycieli z wykształceniem średnim w stosunku do ogółu nauczycieli uczących zanotowano w województwach: zachodniopomorskim – 1,43% i małopolskim – 1,29% ogółu uczących. Najmniejsze udziały procentowe nauczycieli z wykształceniem średnim miały województwa: lubelskie – 0,82%, łódzkie – 0,87% i warmińsko mazurskie – 0,88%. We wszystkich województwach zmalał udział nauczycieli uczących z wykształceniem średnim w stosunku do roku szkolnego 2008/2009.

Tabela 8 Nauczyciele uczący z wykształceniem średnim

Województwo	nauczyciele ogółem	osoby z wykształceniem średnim	udział procentowy
dolnośląskie	45478	548	1,20%
kujawsko-pomorskie	36345	376	1,03%
lubelskie	40668	333	0,82%
lubuskie	17173	202	1,18%
łódzkie	41304	358	0,87%
małopolskie	60351	781	1,29%
mazowieckie	90618	1004	1,11%
opolskie	17308	155	0,90%
podkarpackie	39994	453	1,13%
podlaskie	21358	211	0,99%

pomorskie	39508	388	0,98%
śląskie	76315	707	0,93%
świętokrzyskie	22063	203	0,92%
warmińsko-mazurskie	25702	225	0,88%
wielkopolskie	59150	557	0,94%
zachodniopomorskie	27985	399	1,43%
Polska	661320	6900	1,04%

PRZYGOTOWANIE PEDAGOGICZNE

Nauczyciele uczący w szkołach i placówkach powinni posiadać nie tylko wiedzę merytoryczną, ale również przygotowanie pedagogiczne. We wrześniu 2009 roku tego drugiego warunku nie spełniało 9,28 tys. Nauczycieli, tj. 1,4% ogółu uczących. W grupie nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących takich nauczycieli było 4,07 tys. Udział nauczycieli uczących przedmiotów ogólnokształcących bez przygotowania pedagogicznego wynosił 0,65% wszystkich uczących, a więc był ponad dwa razy niższy od udziału w grupie nauczycieli uczących wszystkich przedmiotów. Biorąc pod uwagę liczby bezwzględne, wielu nauczycieli bez przygotowania pedagogicznego uczyło następujących przedmiotów: wychowanie przedszkolne – 998, język angielski – 741, kształcenie zintegrowane – 154, wychowanie fizyczne – 144, matematyka – 124, informatyka – 119. Analizując udziały procentowe nauczycieli bez przygotowania pedagogicznego dla różnych przedmiotów ogólnokształcących (por. tabela 9) zanotowano największe wartości dla języków obcych: język hiszpański – 4,29%, język włoski – 3,91%, język angielski – 1,72%, język łaciński – 1,59% oraz przedmiotu zarys wiedzy o gospodarce – 2,16% i filozofia – 2,18%. Najmniejsze udziały procentowe poniżej 0,20% wystąpiły w następujących przedmiotach ogólnokształcących: historia i społeczeństwo, przyroda, wychowanie do życia w rodzinie, zajęcia komputerowe.

Tabela 9 Przygotowanie pedagogiczne nauczycieli

przedmioty ogólnokształcące	nauczyciele ogółem	nauczyciele bez przyg. pedagog.	udział procentowy
biologia	13369	45	0,34%
ochrona i kształtowanie środowisk.	3	0	0,00%
chemia	12647	57	0,45%
fizyka i astronomia	22	0	0,00%
geografia	11768	35	0,30%
geografia z ochr. i kształtowanie środowiska	907	4	0,44%
przyroda	17111	33	0,19%
historia	26027	58	0,22%
historia i społeczeństwo	5512	9	0,16%
WOS	13692	39	0,28%
informatyka	24716	119	0,48%
technologia informacyjna	6892	57	0,83%
język angielski	43163	741	1,72%
język francuski	2166	19	0,88%
język hiszpański	466	20	4,29%
język niemiecki	18009	117	0,65%
język włoski	256	10	3,91%
język rosyjski	4065	18	0,44%
język łaciński	377	6	1,59%
język grecki	15	1	6,67%
inny język obcy	854	8	0,94%
język polski	53410	113	0,21%
matematyka	45868	124	0,27%
muzyka	13258	60	0,45%
muzyka z rytmiką	1559	9	0,58%
plastyka	16795	64	0,38%
blok sztuka	1488	6	0,40%
technika	17799	54	0,30%
WF	54157	144	0,27%
kształcenia zintegrowane	49445	114	0,23%
PO	3666	27	0,74%
podstawy przedsiębiorczości	5017	50	1,00%

zarys wiedzy o gospodarce	139	3	2,16%
wiedza o kulturze	3511	26	0,74%
wychowanie do życia w rodzinie	12953	23	0,18%
inne przedmioty ogólnokształcące	6820	147	2,16%
filozofia	275	6	2,18%
fizyka	12683	45	0,35%
zajęcia komputerowe	2838	4	0,14%
edukacja wczesnoszkolna	18347	40	0,22%
edukacja dla bezpieczeństwa	432	6	1,39%
zajęcia techniczne	1528	4	0,26%
zajęcia artystyczne	2557	18	0,70%
religia	31625	578	1,83%
etyka	828	12	1,45%
wychowanie przedszkolne	70725	998	1,41%
razem	629760	4071	0,65%

Sytuacja nauczycieli religii i etyki, czyli przedmiotów nadobowiązkowych:

- a) nauczyciele religii bez przygotowania pedagogicznego – 578 osób, udział tych osób 1,83%;
- b) nauczyciele etyki bez przygotowania pedagogicznego – 12 osób, udział tych osób 1,45%.

W tabeli 10 podano liczby uczących wszystkich przedmiotów i prowadzących inne zajęcia bez przygotowania pedagogicznego dla każdego województwa. Policzone również udział procentowy takich nauczycieli w stosunku do nauczycieli ogółem uczących w danym województwie. W dwóch województwach udziały procentowe nauczycieli bez przygotowania pedagogicznego były największe: zachodniopomorskie – 2,12% oraz dolnośląskie – 1,79%. Najmniejszy udział procentowy nauczycieli bez przygotowania pedagogicznego wystąpił w dwóch województwach: świętokrzyskim – 1,02% i lubelskim – 1,08%. Tabela 11 pokazuje liczby nauczycieli uczących bez przygotowania pedagogicznego według poziomu wykształcenia. Najwięcej takich nauczycieli miało wykształcenie wyższe i tytuł magistra – 4537 osób tj. 48,9% ogółu. Na drugim miejscu byli nauczyciele posiadający świadectwo ukończenia szkoły średniej – 2004 osoby.

Tabela 10

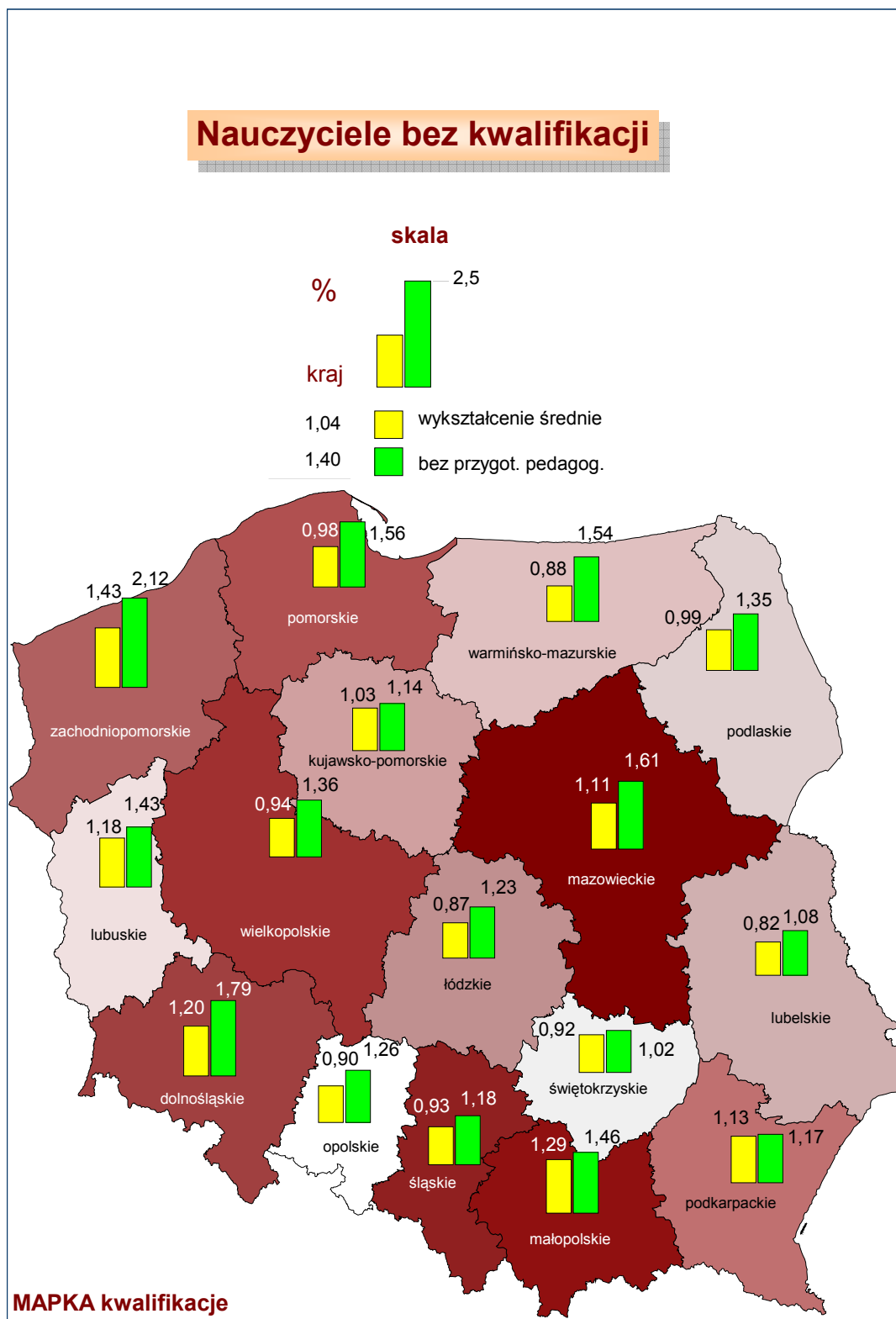
Nauczyciele uczący bez przygotowania pedagogicznego

Województwo	nauczyciele ogółem	bez przygotowania pedagogicznego	udział procentowy
dolnośląskie	45478	815	1,79%
kujawsko-pomorskie	36345	415	1,14%
lubelskie	40668	438	1,08%
lubuskie	17173	246	1,43%
łódzkie	41304	508	1,23%
małopolskie	60351	880	1,46%
mazowieckie	90618	1461	1,61%
opolskie	17308	218	1,26%
podkarpackie	39994	469	1,17%
podlaskie	21358	289	1,35%
pomorskie	39508	615	1,56%
śląskie	76315	901	1,18%
świętokrzyskie	22063	225	1,02%
warmińsko-mazurskie	25702	397	1,54%
wielkopolskie	59150	807	1,36%
zachodniopomorskie	27985	592	2,12%
Polska	661320	9276	1,40%

Tabela 11 **Nauczyciele uczący bez przygotowania pedagogicznego według poziomu wykształcenia**

poziom wykształcenia	bez przygotowania pedagogicznego	bez przygotowania pedagogicznego ogółem nauczyciele	udział procentowy
doktor	445	9276	4,80%
magister	4537	9276	48,91%
wyższe zawodowe lub studia I stopnia	1329	9276	14,33%
absolutorium	356	9276	3,84%
seminarium duchowne do roku 1990	250	9276	2,70%
świadectwo dojrzałości	2004	9276	21,60%
świadectwo dojrzałości studium bibliotekoznawcze	19	9276	0,20%
świadectwo dojrzałości liceum bibliotekarskie	9	9276	0,10%
mistrz w zawodzie	157	9276	1,69%
wykształcenie poniżej średniego	170	9276	1,83%

Mapka – (bez kwalifikacji, na końcu tego rozdziału) pokazuje liczby nauczycieli z wykształceniem średnim oraz bez przygotowania pedagogicznego w każdym województwie. Są to nauczyciele, którzy powinni w miarę szybko uzupełnić swoje kwalifikacje merytoryczne lub pedagogiczne, związane z nauczaniem przedmiotem.

5. OBOWIĄZKI NAUCZYCIELI

W Systemie Informacji Oświatowej wyodrębniono kilka typów obowiązków dotyczących nauczycieli:

- a) nauczanie przedmiotów ogólnokształcących
- b) nauczanie przedmiotów zawodowych (teoretycznych i praktycznych)
- c) nauczanie języka mniejszości narodowej lub grupy etnicznej
- d) pozostałe zajęcia. Do tego typu obowiązków zaliczono: religię, etykę, zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze, dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia socjoterapeutyczne, zajęcia sportowo-rekreacyjne itp. W tej grupie znajdują się także: wychowanie przedszkolne, wychowanie w świetlicy szkolnej, wychowanie w internacie i wychowanie w innych placówkach.
- e) zajęcia pozalekcyjne, np. informatyczne, artystyczne, sportowe, turystyczno-krajoznawcze
- f) zajęcia pozaszkolne (przykłady takie same jak wymienione w zajęciach pozalekcyjnych)
- g) nauczyciele nieprzedmiotowcy w szkołach i placówkach oświatowych

Tabela 12 przedstawia nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących ogółem i pełnozatrudnionych według nauczanego przedmiotu. We wrześniu 2009 roku było takich nauczycieli 526,58 tys. osób i stanowili oni 79,6% wszystkich nauczycieli w kraju uczących różnych przedmiotów i prowadzących różnego rodzaju zajęcia w szkołach i placówkach oświatowych. W porównaniu do roku 2008/2009 wzrósł udział nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących o 1,5 punktu proc. Największe liczby nauczycieli dotyczą przedmiotów o dużej liczbie godzin w planach nauczania. Należą do nich kształcenie zintegrowane i edukacja wczesnoszkolna – 67,79 tys. osób, wychowanie fizyczne – 54,16 tys. osób, język polski – 53,41 tys. osób, matematyka – 45,87 tys. osób oraz język angielski – 43,16 tys. osób. Jeżeli uwzględnimy w tej grupie takie przedmioty jak: wychowanie przedszkolne, religię i etykę liczba nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących wrosła do 629,76 tys.

Na rysunku 7 pokazano udziały procentowe nauczycieli pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych dla wszystkich przedmiotów ogólnokształcących. Udział nauczycieli pełnozatrudnionych w grupie nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących ogółem w Polsce był wysoki i wynosił 82,1%. W porównaniu z rokiem szkolnym 2008/2009 wzrósł udział nauczycieli pełnozatrudnionych w całej populacji nauczycieli tych przedmiotów o 0,45% punkt. proc. W tym roku dla kilku przedmiotów ogólnokształcących udział ten przekroczył

85 procent: ochrona i kształtowanie środowiska, kształcenie zintegrowane i wczesnoszkolna edukacja, wychowanie fizyczne, polski, matematyka, zajęcia komputerowe. Dla niewielu przedmiotów udziały procentowe nauczycieli pełnozatrudnionych były niższe od 50%: język włoski, łaciński, hiszpański, zarys wiedzy o gospodarce oraz filozofia.

Tabela 13 przedstawia nauczycieli przedmiotów zawodowych w Polsce – ogółem. Łączna liczba nauczycieli tych przedmiotów wynosiła we wrześniu 2009 roku 66,27 tys. osób, co stanowiło 10,0% ogółu wszystkich nauczycieli. Udział nauczycieli pełnozatrudnionych w grupie przedmiotów zawodowych razem wynosił 55,0%. Wykres 8 pokazuje udziały nauczycieli pełno- i niepełnozatrudnionych dla wszystkich przedmiotów zawodowych. Nauczyciele teoretycznych i praktycznych przedmiotów zawodowych tworzyli grupę prawie 7,9 razy mniej liczebną niż nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących. Największa liczba nauczycieli dotyczyła przedmiotów: ekonomiczno-handlowych, mechanicznych i informatycznych. Najmniejsze liczby nauczycieli wystąpiły na przedmiotach: wikliniarskich, hutniczych i włókienniczych. W porównaniu do roku 2008 liczba nauczycieli przedmiotów zawodowych zmalała o 1,3 tys. osób;

W raporcie zajmiemy się jeszcze nauczycielami nieprzedmiotowcami, zatrudnionymi w szkołach i placówkach oświatowych na różnych stanowiskach. Do takich nauczycieli zaliczani są: nauczyciele bibliotekarze, nauczyciele pedagogzy i psychologzy, nauczyciele logopedzy, nauczyciele socjolodzy i nauczyciele rehabilitanci. Do grupy nieprzedmiotowców należą także: nauczyciele konsultanci, nauczyciele – doradcy metodyczni i doradcy zawodowi (patrz tabela 14). Pojawia się też po raz pierwszy w SIO stanowisko nauczyciela wspomagającego. Łączna liczba nauczycieli nie uczących przedmiotów szkolnych wynosiła 67,87 tys. Osób, tj. 10,3% ogółu nauczycieli zatrudnionych w kraju, we wrześniu 2009 roku. W stosunku do września 2008 roku wzrósł udział nauczycieli nieprzedmiotowców w grupie nauczycieli ogółem. Najliczniejsze grupy wśród nieprzedmiotowców to nauczyciele na stanowisku bibliotekarza – 25,24 tys. Osób, tj. 37,2% i na stanowisku pedagoga – 17,96 tys. Osób, tj. 26,5% ogółu nauczycieli nieprzedmiotowców. Najmniej liczna grupa to nauczyciele socjolodzy, tylko 49 osób. W porównaniu do września 2008 roku wzrosła liczba nauczycieli, którzy nie prowadzą nauki przedmiotów szkolnych o 8655 osób, tj. o 14,6 procent. Największy wzrost w liczbach bezwzględnych dotyczył nauczycieli logopedów, których przybyło 480. Na drugim miejscu znaleźli się nauczyciele pedagogzy.

Zmiany jakie nastąpiły w grupie nauczycieli nieprzedmiotowców w okresie ostatnich czterech lat 2005–2009 pokazuje rys. 9. Zaobserwować można na nim duży przyrost

nauczycieli bibliotekarzy oraz mniejsze przyrosty liczby nauczycieli: pedagogów, logopedów i psychologów. Odwrotna tendencja występuje dla nauczycieli – doradców metodycznych; w ciągu czterech liczba doradców metodycznych spadła o 645 osób, tj. o 35,8%.

Ważnym zagadnieniem z punktu widzenia pracy szkoły czy placówki oświatowo-wychowawczej jest frekwencja zatrudnionych w niej nauczycieli. We wrześniu 2009 roku 34,94 tys. nauczycieli nie prowadziło zajęć w szkołach i placówkach oświatowych, co stanowi 5,3% ogółu tej grupy zawodowej. Przyczyny takiego stanu rzeczy były różne. Ale największa liczba nauczycieli nie prowadziła zajęć z powodu różnych urlopów: urlop dla poratowania zdrowia – 11,9 tys. osób – tj. 34,1% ogółu nie prowadzących zajęcia, urlop macierzyński – 7,52 tys. Kobiet, tj. 21,9%, urlop wychowawczy 4,37 tys. Osób, tj. 12,5%. Ponadto 5,77 tys., tj. 16,5% nauczycieli wykazało się długotrwałą niezdolnością do pracy, trwającą więcej niż 33 dni w ciągu roku kalendarzowego. Natomiast nauczycieli korzystających z płatnych urlopów szkoleniowych dla dalszego kształcenia się lub dla innych ważnych celów np. naukowych, oświatowych czy artystycznych było w tym samym czasie w całym kraju tylko 157, tj. około 75 razy mniej niż korzystających z urlopu dla poratowania zdrowia.

W porównaniu z rokiem 2008 wzrosła o 196 liczba nauczycieli korzystających z urlopu dla poratowania zdrowia oraz liczba nauczycieli o długotrwałej niezdolności do pracy o 520. Zwiększyły się także liczby nauczycielek korzystających z urlopu macierzyńskiego – o 364 osoby i wychowawczego – o 233 osoby. Natomiast liczba nauczycieli, korzystających z bezpłatnego urlopu dla celów szkoleniowych zmalała o 40 osób.

W tabeli 15 pokazane zostały liczby nauczycieli w szesnastu województwach, którzy z różnych przyczyn nie prowadzili zajęć w latach 2008/2009 oraz 2009/2010. Tylko w czterech województwach liczba nauczycieli nie prowadzących zajęć zmniejszyła się w roku 2009; największy spadek w woj. opolskim o 40 osób. Natomiast na wykresie 10 przedstawiono udziały procentowe nauczycieli nie prowadzących zajęć w województwach (łącznie) w stosunku do ogółu nauczycieli zatrudnionych w tych województwach. Największe udziały takich nauczycieli wystąpiły w trzech województwach: pomorskim – 6,43%, zachodniopomorskim – 5,92% i śląskim – 5,74%. Wymienione wyżej dwa pierwsze województwa były też dominującymi w poprzednim roku szkolnym. Na drugim krańcu skali tzn. najniższe udziały w nieprowadzeniu zajęć mieli nauczyciele z województw: świętokrzyskiego – 3,72% i lubelskiego – 4,61%.

Tabela 12

Nauczyciele według nauczanego przedmiotu

Przedmioty ogólnokształcące		pełnozatrudnieni
biologia	13369	10095
ochrona i kształtowanie środowiska	3	3
chemia	12647	9455
fizyka i astronomia	22	20
geografia	11768	8769
geografia z ochr. i kształtowanie środowiska	907	651
przyroda	17111	14268
historia	26027	21169
historia i społeczeństwo	5512	4176
WOS	13692	10882
informatyka	24716	20513
technologia informacyjna	6892	5092
język angielski	43163	33815
język francuski	2166	1258
język hiszpański	466	218
język niemiecki	18009	13412
język włoski	256	99
język rosyjski	4065	2545
język łaciński	377	154
język grecki	15	9
inny język obcy	854	632
język polski	53410	46710
matematyka	45868	39103
muzyka	13258	9197
muzyka z rytmiką	1559	1102

plastyka	16795	12949
blok sztuka	1488	1037
technika	17799	14248
WF	54157	46985
kształcenia zintegrowane	49445	48043
PO	3666	2441
podstawy przedsiębiorczości	5017	3198
zarys wiedzy o gospodarce	139	61
wiedza o kulturze	3511	2482
wychowanie do życia w rodzinie	12953	10438
inne przedmioty ogólnokształcące.	6820	4342
filozofia	275	126
fizyka	12683	9460
zajęcia komputerowe	2838	2429
edukacja wczesnoszkolna	18347	17673
edukacja dla bezpieczeństwa	432	258
zajęcia techniczne	1528	1152
zajęcia artystyczne	2557	1838
religia	31625	16524
etyka	828	492
wychowanie przedszkolne	70725	65822
razem	629760	515345

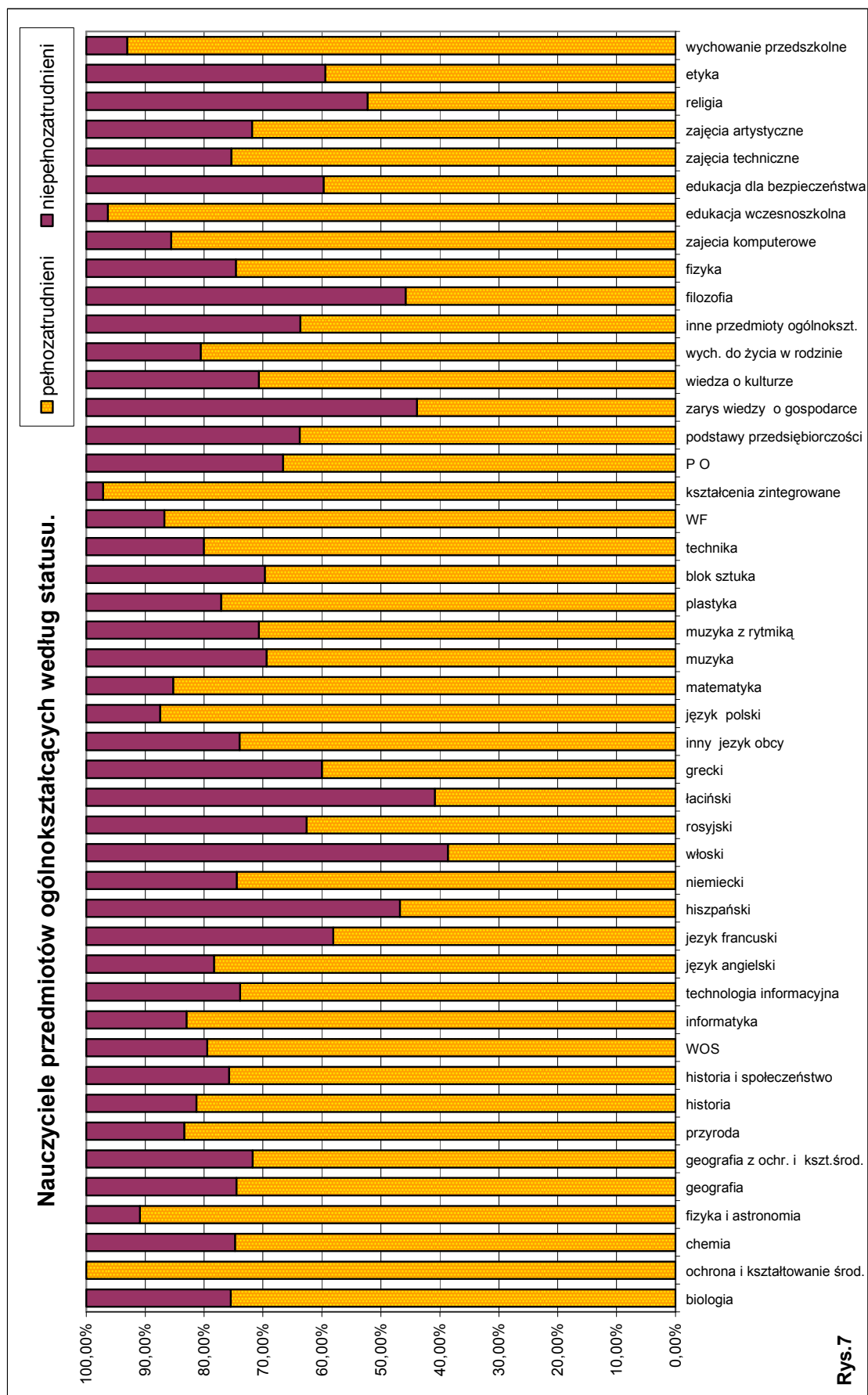

Tabela 13 **Nauczyciele wg nauczanego przedmiotu**

przedmioty zawodowe	ogółem	pełnozatrudnieni
administracyjne	1955	470
artystyczne	1191	373
budowlane lub sanitarne	2847	1905
chemiczne	590	223
drzewne	641	430
ekonomiczne, handlowe	7219	4766
elektroniczne	1770	1218
energetyczne i elektryczne	1800	1124
fizyczne	73	11
gastronomiczne	4131	3317
górnice	321	93
geologiczne	50	13
hotelarskie	1088	747
hutnicze	13	6
kosmetyczne	1224	186
fryzjerskie	1057	467
informatyczne	5441	3263
leśne	159	106
logistyczno-spedycyjne	940	440
mechaniczne	6031	3949
mechatroniczne	664	466
medyczne	4140	1121
ochrona środowiska	578	336
odzieżowe lub krawieckie	469	332
poligraficzne	201	93
rolnicze lub ogrodnicze	2305	1529
samochodowe lub elektromechanika pojazdów	1701	1173
socjologiczne	392	81
psychologiczne	1295	305
spożywcze	805	543
telekomunikacyjne	97	59
transportowe	246	107
turystyczne	721	280
włókiennicze	32	23
wikliniarskie	10	8
zarządzania	514	283
marketingu	688	394
inne przedmioty zawodowe	12867	6218
Razem przedmioty	66266	36458

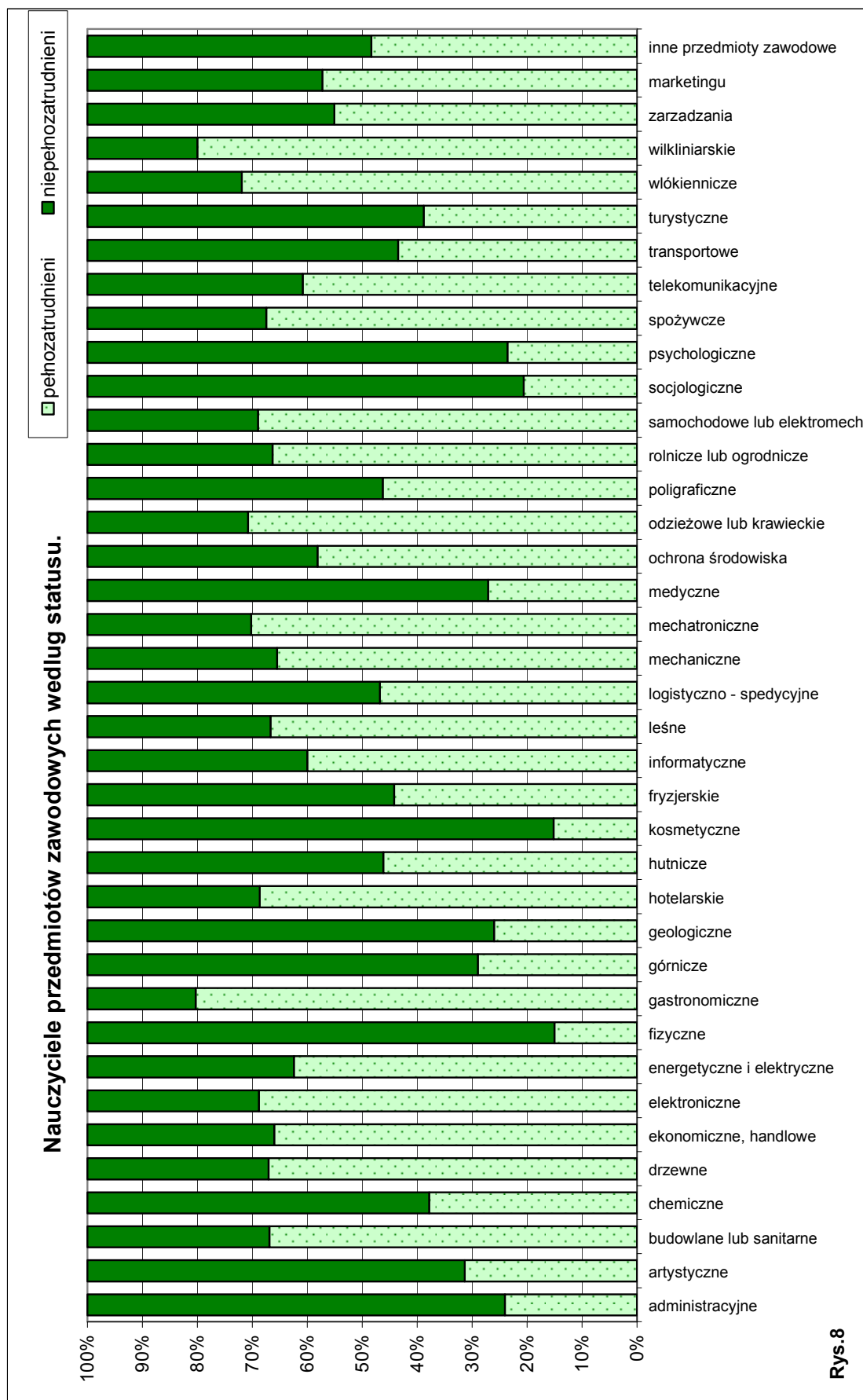

Tabela 14

**Nauczyciele nieprzedmiotowcy w szkołach
i placówkach oświatowych w roku szkolnym
2009/2010**

stanowisko	liczba nauczycieli rok 2009	udział procentowy w grupie nieprzedmiotowców
nauczyciel doradca metodyczny	1155	1,71%
nauczyciel doradca zawodowy	963	1,42%
nauczyciel konsultant	1370	2,02%
nauczyciel bibliotekarz	25242	37,19%
nauczyciel pedagog	17956	26,46%
nauczyciel psycholog	6454	9,51%
nauczyciel logopeda	6890	10,15%
nauczyciel socjolog	49	0,07%
nauczyciel rehabilitant	724	1,07%
nauczyciel wspomagający	7065	10,41%
Razem	67868	100,00%

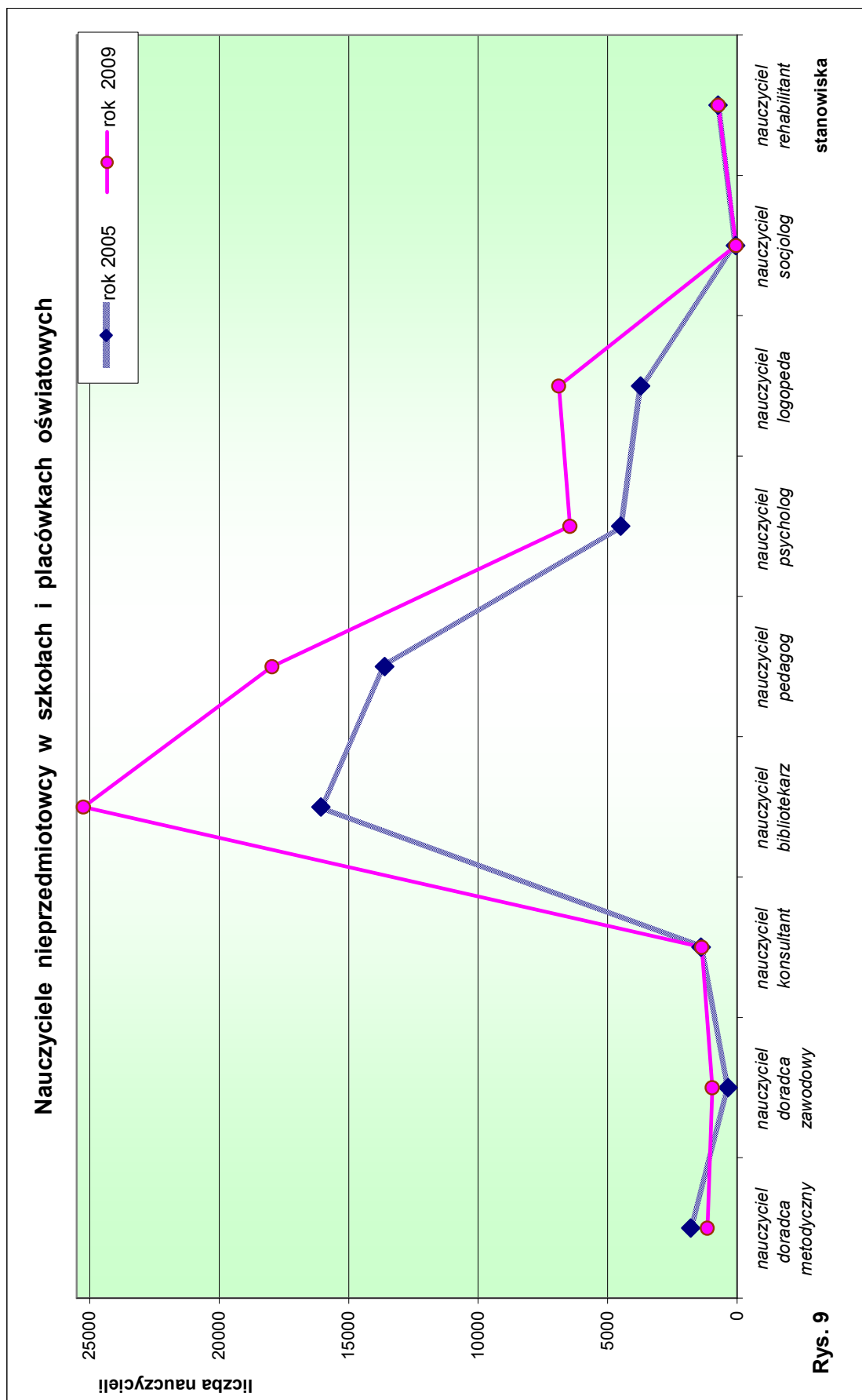
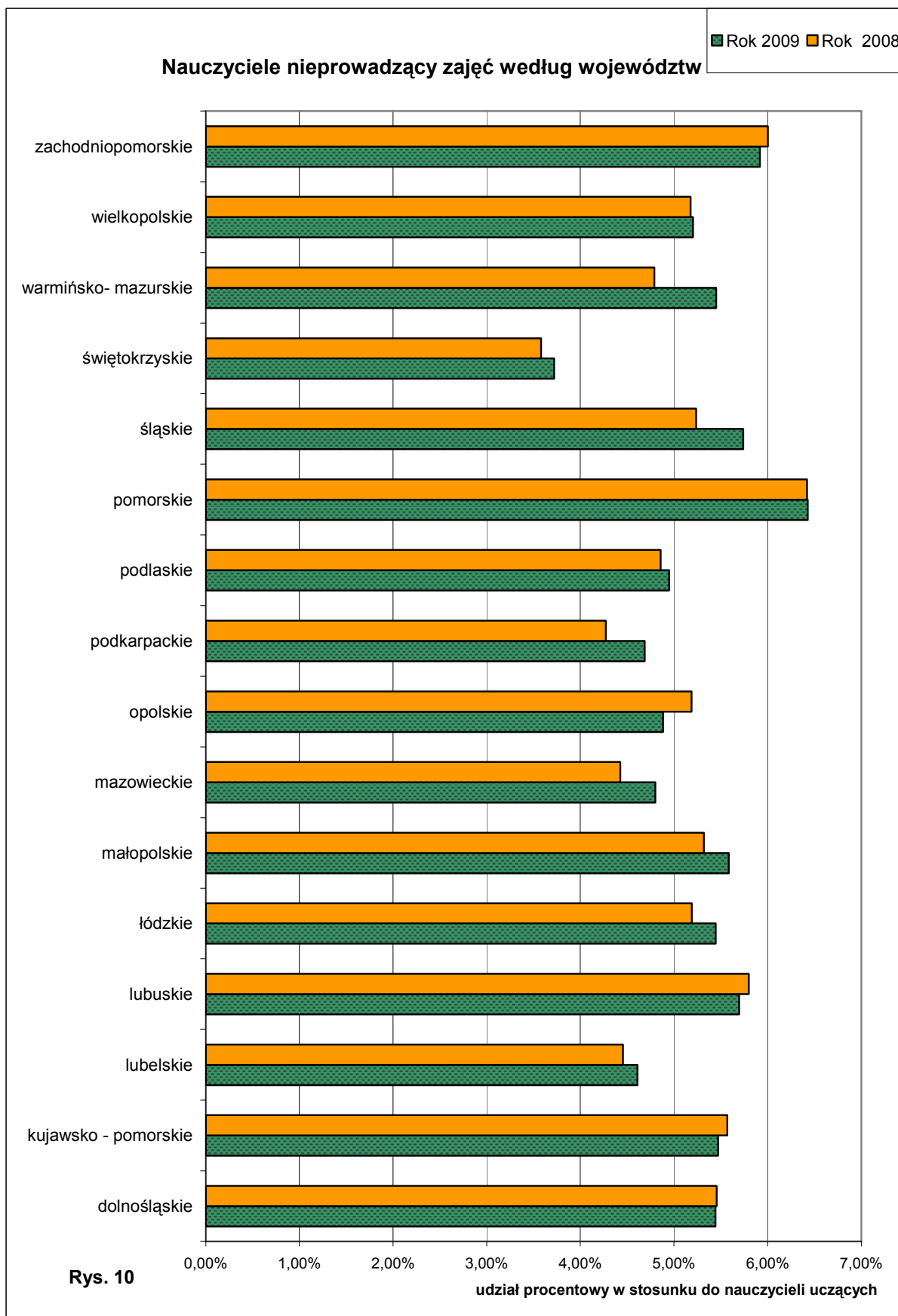

Tabela 15

**Nauczyciele ogółem, nieprowadzący zajęć
według województw**

	2009 rok	2008 rok	zmiana 2008-2009
dolnośląskie	2475	2457	18
kujawsko-pomorskie	1988	2028	-40
lubelskie	1875	1822	53
lubuskie	978	990	-12
łódzkie	2250	2158	92
małopolskie	3371	3200	171
mazowieckie	4350	3918	432
opolskie	845	905	-60
podkarpackie	1875	1722	153
podlaskie	1057	1036	21
pomorskie	2540	2513	27
śląskie	4379	3998	381
świętokrzyskie	821	794	27
warmińsko-mazurskie	1401	1227	174
wielkopolskie	3077	3038	39
zachodniopomorskie	1656	1677	-21
Polska	34938	33483	1455

6. SPECJALNOŚCI NAUCZYCIELI

W rozdziale tym zajmiemy się kwalifikacjami merytorycznymi nauczycieli do nauczania określonych przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych w szkołach i placówkach. W tabeli 16 zestawiono liczby nauczycieli ogółem ze specjalnościami ogólnokształcącymi, a w tabeli 17 ze specjalnościami zawodowymi. Każdemu nauczycielowi przypisano taką liczbę specjalności, jaka została podana w wykazie ukończonych przez niego studiów: zawodowych, magisterskich, podyplomowych lub kursu, które nadają odpowiednie kwalifikacje. Dlatego wielu nauczycieli, co pokazuje tabela 16., ma więcej niż jedną specjalność, np. pierwszą, główną uzyskaną w trakcie ukończenia studiów oraz drugą, a nawet dalsze uzyskane później, najczęściej w wyniku ukończenia odpowiednich studiów podyplomowych. Ci nauczyciele policzeni zostali wielokrotnie, z tego powodu ich liczba jest większa od liczby nauczycieli uczących przedmiotów ogólnokształcących ogółem.

Biorąc pod uwagę tylko te specjalności ogólnokształcące, które dotyczą nauczanych przedmiotów ogólnokształcących w szkołach i placówkach, łączna liczba nauczycieli specjalistów wynosiła we wrześniu 2009 roku 620,10 tys. osób i zmalała w stosunku do roku 2008 o 18,87 tys. Nauczycieli, tj. o 2,9%. Są jednak takie specjalności, dla których liczba nauczycieli wzrosła. Należą do nich: język angielski, muzyka, plastyka, wychowanie do życia w rodzinie, język hiszpański i język niemiecki.. Podana w tabeli sumaryczna liczba nauczycieli specjalistów nie uwzględnia takich specjalności jak: wychowanie przedszkolne, pedagogika opiekuńczo-wychowawcza, pedagogika szkolna, innego rodzaju pedagogiki, psychologia, logopedia, terapia pedagogiczna, bibliotekarstwo oraz religia i etyka. Liczba nauczycieli ze specjalnością etyka wzrosła o 104 osoby i wynosi obecnie 1280 osób.

Łączna liczba nauczycieli specjalistów mających prawo do nauczania przedmiotów zawodowych wynosiła w tym samym czasie 80,04 tys. osób, z czego ponad 45 tys., tj. 56,2% stanowili nauczyciele pełnozatrudnieni. Najbardziej liczne specjalności zawodowe nauczycieli to: artystyczne – 11,10 tys. osób, ekonomiczne i handlowe – 8,11 tys. osób i mechaniczne – 7,09 tys. osób. Ale były też specjalności zawodowe, dla których liczba nauczycieli specjalistów nie przekraczała w kraju 40 osób. np.: awioniki lotniczej, mechaniki lotniczej, nawigacyjne, meteorologiczne, radiokomunikacyjne, siłowni okrętowych, wikliniarskie (por. tab. 17). Podane liczby uwzględniają wszystkich nauczycieli – specjalistów przedmiotów zawodowych i wszystkich nauczycieli uczących przedmiotów

zawodowych, teoretycznych i praktycznych. Liczba nauczycieli ogółem ze specjalnościami zawodowymi zmalała w stosunku do roku 2008 o 3,74 tys. osób.

Tabela 16 **Nauczyciele ogółem według specjalności**

Specjalności ogólnokształcące	rok 2008	rok 2009	zmiana 2008-2009
biologia	19577	18349	-1228
chemia	15647	14963	-684
fizyka i astronomią	15449	14718	-731
geografia	15962	15144	-818
przyroda	20408	19820	-588
historia	32968	31252	-1716
historia i społeczeństwo	4850	5926	1076
wiedza o społeczeństwie	14712	13700	-1012
informatyka	41683	38786	-2897
technologia informacyjna	7505	6562	-943
język angielski	45169	46597	1428
język francuski	2771	2689	-82
język hiszpański	463	532	69
język niemiecki	20370	20388	18
język włoski	302	293	-9
język rosyjski	9106	7989	-1117
inny język obcy	1056	992	-64
język polski	65694	63977	-1717
matematyka	52843	51793	-1050
muzyka	12706	13024	318
plastyka	11638	12463	825
sztuka	8009	7055	-954
wiedza o kulturze	3810	3676	-134
podstawy przedsiębiorczości	5702	5431	-271
technika	16460	16154	-306
wychowanie fizyczne	61012	60003	-1009
kształcenie zintegrowane	110319	105948	-4371
wychowanie do życia w rodzinie	10406	13473	3067
inna specjalność ogólnokształcące	12371	8402	-3969
Razem specjalności ogólnokształcące	638968	620099	-18869

religia	35499	34377	-1122
etyka	1176	1280	104

Tabela 17

Nauczyciele ogółem według specjalności

Specjalności zawodowe	rok 2008	rok 2009
administracyjne	2403	2347
artystyczne	11071	11101
awioniki lotniczej	18	31
budowlane	2630	2750
sanitarne	352	274
budowa i eksploatacja dróg	94	117
chemiczne	593	581
drzewne	777	711
ekonomiczne, handlowe	8709	8110
elektroniczne	1927	1873
elektryczne	2220	2061
energetyczne	463	426
fizyczne	122	111
gastronomiczne	4008	4045
geodezyjne	277	293
górnictwo	322	344
geologiczne	95	82
hotelarskie	735	849
hutnicze	74	61
informatyczne	4912	4871
kosmetyczne	1079	1271
fryzjerskie	833	1000
leśne	207	182
logistyczno-spedycyjne	616	771
mechaniczne	7424	7087
mechaniki lotniczej	25	34

mechatroniczne	386	451
medyczne	4190	4395
meteorologiczne	7	8
nawigacyjne	26	33
ochrona środowiska	1724	1367
odzieżowe	607	423
krawieckie	395	327
poligraficzne	159	171
radiokomunikacyjne	10	8
rolnicze	3407	3169
ogrodnicze	971	913
samochodowe lub elektromechanika pojazdów	1373	1445
siłowni okrętowych i mechanika pomocnicza	12	7
socjologiczne	657	597
psychologiczne	1382	1149
spożywcze	1073	973
technika ruchu kolejowego	36	20
technika komputerowa i teleinformatyka	212	218
telekomunikacyjne	156	138
transportowe	312	265
turystyczne	847	865
włókiennicze	187	155
wikliniarskie	6	9
zarządzania i marketingu	3558	3197
inne przedmioty zawodowe	10105	8356
razem specjalności zawodowe	83784	80042

Interesującym zagadnieniem jest szczegółowa analiza wykorzystania specjalistów do nauczania określonych przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych. W raporcie tym zajęłam się tylko przedmiotami ogólnokształcącymi. W tabeli 18 zestawione zostały następujące liczby: nauczycieli uczących danego przedmiotu ogólnokształcącego, nauczycieli

posiadających wyuczoną specjalność ogólnokształcącą, nauczycieli uczących przedmiotu zgodnie z wyuczoną specjalnością. Jeżeli liczba nauczycieli z wyuczoną specjalnością jest równa lub trochę większa od liczby nauczycieli uczących tego przedmiotu, mamy do czynienia ze zjawiskiem pozytywnym. W sytuacji odwrotnej możemy mówić o braku nauczycieli specjalistów. Z zestawienia w tabeli 18 wynika, że brakowało nauczycieli specjalistów w nauczaniu takich przedmiotów jak: plastyka (- 4,33 tys. osób), muzyka (- 1,79 tys. osób), technika (- 1,64 tys.), technologia informacyjna (- 0,33 tys. osób). Natomiast nie brakowało już nauczycieli ze specjalnościami: wychowanie do życia w rodzinie i oraz historia i społeczeństwo, co widoczne było w ubiegłym roku szkolnym.

Największy nadmiar nauczycieli specjalistów zanotowano dla takich przedmiotów jak: kształcenie zintegrowane – nadmiar 38,16 tys. osób, informatyka – nadmiar 14,07 tys. osób oraz język polski – nadmiar 10,57 tys. osób.

Zgodność nauczanego przedmiotu z wyuczoną specjalnością możemy oszacować dzieląc liczbę nauczycieli uczących danego przedmiotu zgodnie ze specjalnością przez liczbę wszystkich nauczycieli uczących danego przedmiotu. Zgodność tę możemy wyrazić w procentach. Na rysunku 11. pokazano wskaźniki zgodności dla przedmiotów ogólnokształcących. Najwyższe wskaźniki zgodności w roku szkolnym 2009/2010 powyżej 95 % miały takie przedmioty jak: języki obce (niemiecki, francuski, angielski, rosyjski), język polski, matematyka, biologia i wychowanie fizyczne. Bardzo wysoki był również ten wskaźnik dla przedmiotu nieobowiązkowego religii – 98,6%. Dla większości ogólnokształcących przedmiotów nauczania wskaźniki zgodności nieznacznie wzrosły w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Najniższe wskaźniki zgodności mieli nauczyciele tych samych przedmiotów co w roku ubiegłym: historia i społeczeństwo – 49,5%, plastyka – 57,8%, technologia informacyjna – 57,5% oraz etyka – 59,3%.

Na przykład, przy nadwyżce (14,07 tys.) nauczycieli specjalistów od informatyki, około 2,5 tys. nauczycieli z inną specjalnością prowadziło w szkołach zajęcia komputerowe i informatykę. Przy bardzo dużej nadwyżce nauczycieli – specjalistów kształcenia zintegrowanego (około 38,16 tys.) aż 4,67 tys. nauczycieli z inną specjalnością nauczało dzieci w klasach od pierwszej do trzeciej szkoły podstawowej.

We wrześniu 2006 roku liczba nauczycieli ze specjalnościami język angielski i język niemiecki po raz pierwszy przewyższyła liczbę nauczycieli uczących tych języków w szkołach i placówkach oświatowych. W bieżącym roku szkolnym 2009/2010 wystąpił

nadmiar nauczycieli specjalistów dla każdego z dwóch wymienionych wyżej języków obcych: angielskiego – 3,43 tys., niemieckiego – 2,28 tys. osób.

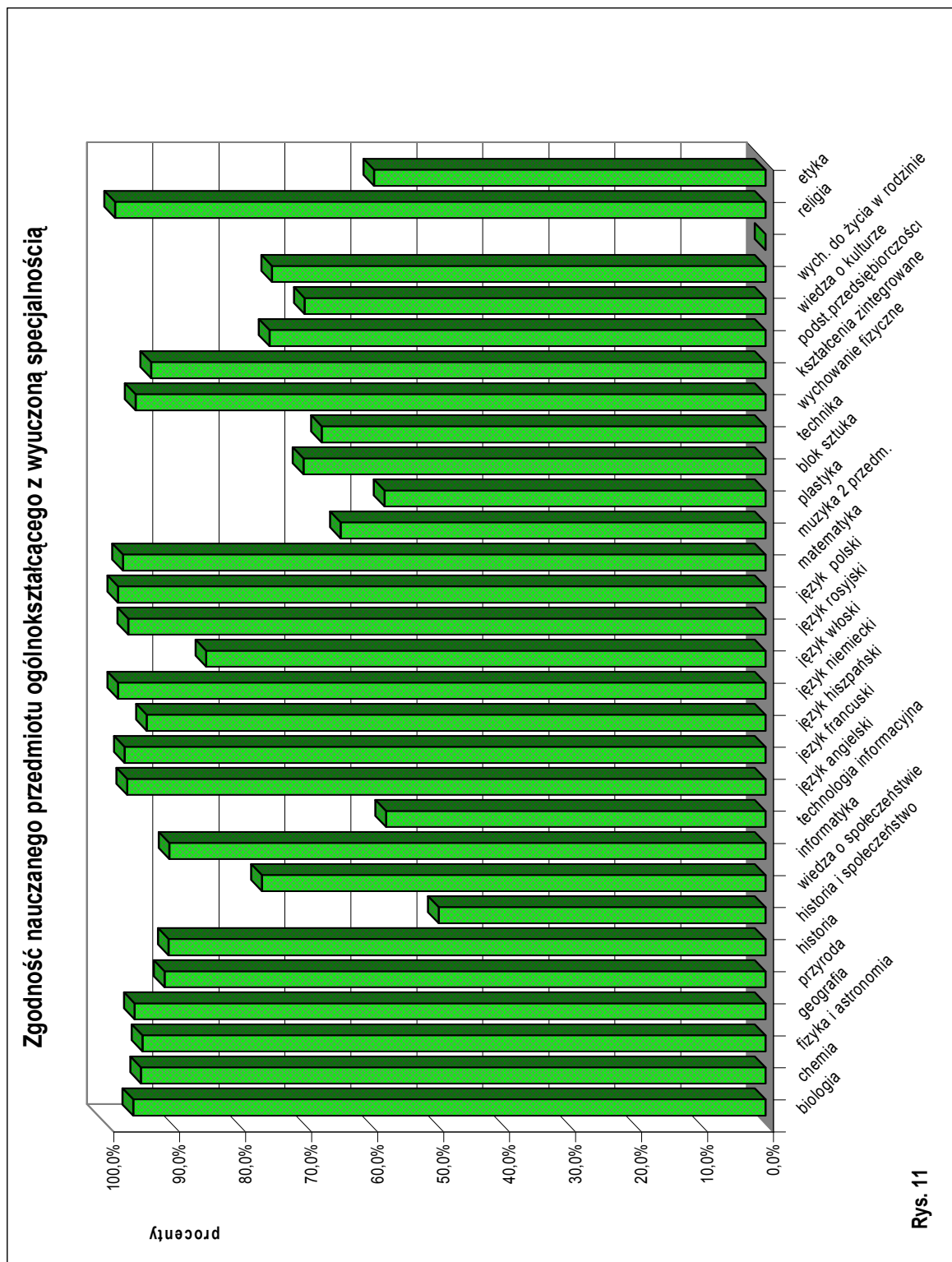
Tabela 18

Wykorzystanie nauczycieli specjalistów do nauczania przedmiotów ogólnokształcących

	liczba uczących przedmiotu	liczba nauczycieli danej specjalności	uczący zgodnie ze specjalnością
biologia 2 przedmioty	13372	18349	12813
chemia	12647	14963	11969
fizyka 2 przedmioty	12705	14718	11996
geografia 2 przedmioty	12675	15144	12118
przyroda	17111	19820	15581
historia	26027	31252	23545
historia i społeczeństwo	5512	5926	2730
wiedza o społeczeństwie	13692	13700	10451
Informatyka 1 przedmiot	24716	38786	22330
technologia informacyjna	6892	6562	3962
język angielski	43163	46597	41759
język francuski	2166	2689	2104
język hiszpański	466	532	437
język niemiecki	18009	20388	17669
język włoski	256	293	217
język rosyjski	4065	7989	3925
język polski	53410	63977	52400
matematyka	45868	51793	44666
muzyka 2 przedmioty	14817	13024	9537
plastyka	16795	12463	9701
blok sztuka	1488	7055	1042
technika	17799	16154	11971
wychowanie fizyczne	54157	60003	51707
kształcenia zintegrowane 2 przedmioty	67792	105948	63121
podstawy przedsiębiorczości 2 przedmiot	5156	5431	3875
wiedza o kulturze	3511	3676	2452

wych. do życia w rodzinie	12953	13473	9688
---------------------------	-------	-------	------

religia	31625	34377	31174
etyka	828	1280	491

Czynnikiem decydującym o właściwym wykorzystaniu nauczycieli specjalistów w szkołach jest polityka kadrowa administracji szkolnej. Podobna sytuacja z niewłaściwym wykorzystaniem nauczycieli danej specjalności występowała też w latach poprzednich, kiedy oceniano wskaźnik zgodności na podstawie danych, uzyskanych w systemie zbierania danych Ewikan.

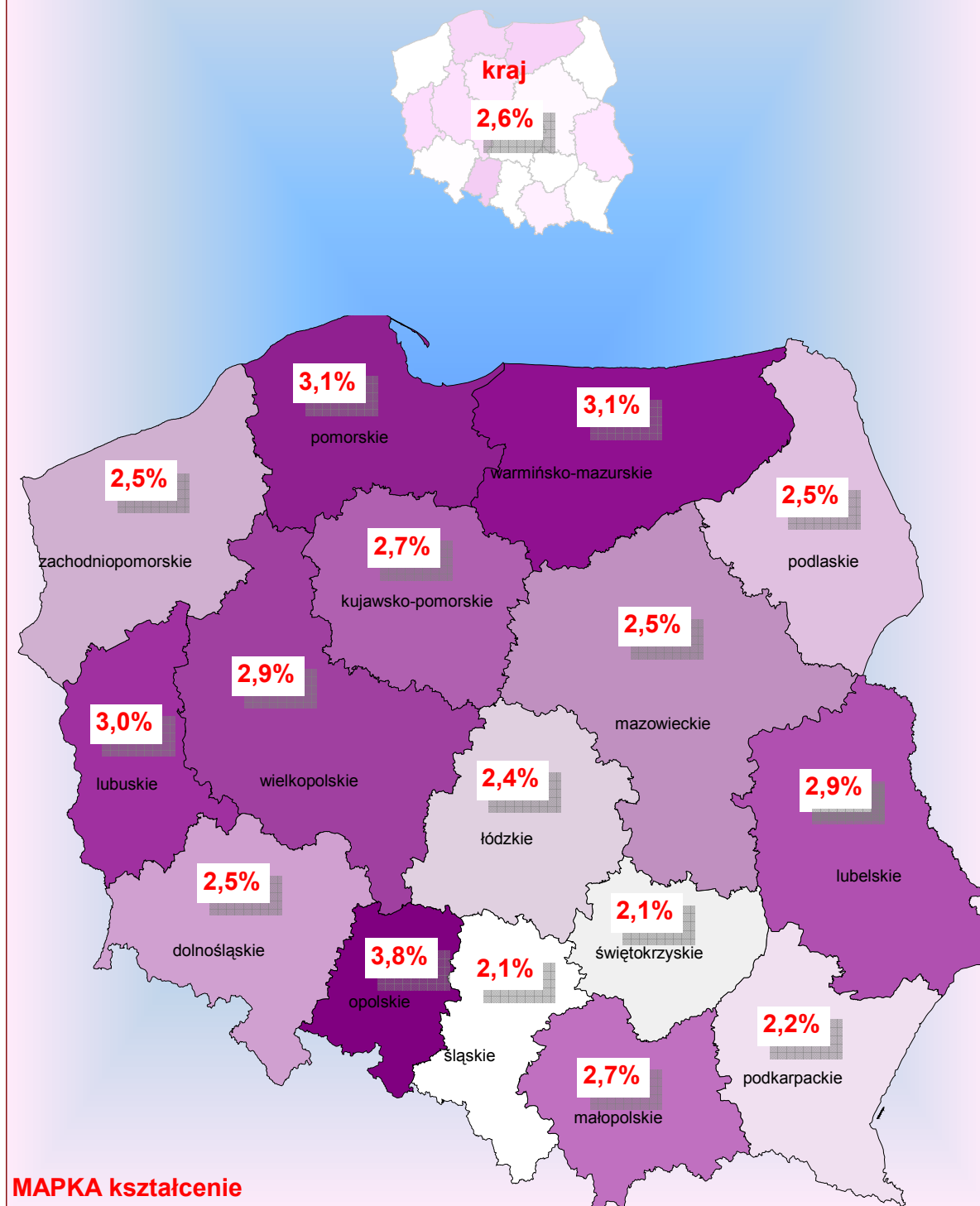
7. FORMY KSZTAŁCENIA I DOSKONALENIA NAUCZYCIELI

W Systemie Informacji Oświatowej zbierane są dane dotyczące form kształcenia i doskonalenia nauczycieli, ukończonych przez nich w poprzednim roku szkolnym. Dane w tym raporcie dotyczyć będą roku szkolnego 2008/2009. Formy kształcenia nauczycieli są formami, w wyniku których nauczyciele uzyskują wyższy poziom wykształcenia lub nowe, dodatkowe kwalifikacje do nauczania przedmiotu lub prowadzenia zajęć, formalnie potwierdzone. Takimi formami są w naszym kraju: jednolite studia magisterskie, studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia, kolegium nauczycielskie lub NKJO, kurs kwalifikacyjny, studia podyplomowe nadające kwalifikacje. Tabela 19 przedstawia wymienione formy kształcenia według województw. Łącznie ukończyło różne formy kształcenia w roku szkolnym 2008/2009 17,31 tys. nauczycieli tj. o ponad 5,7 tys. osób mniej niż rok wcześniej. Najczęściej wybieraną formą kształcenia w kraju były podyplomowe studia, w których uczestniczyło w minionym roku szkolnym 6,54 tys. Osób, tj. 37,8% wszystkich kształcących się nauczycieli. Na drugim miejscu znalazły się kursy kwalifikacyjne – 6,40 tys. Osób, tj. prawie 37%. Najmniej nauczycieli kształciło się w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych – razem 323 osoby, tj. 1,9% ogółu kształcących się. Łączny udział nauczycieli we wszystkich formach kształcenia w poszczególnych województwach pokazuje mapka kształcenie. Wynika z niej, że największy udział w formach kształcenia w roku szkolnym 2008/2009 mieli nauczyciele z województw: opolskiego – 3,76%, pomorskiego i warmińsko-mazurskiego; dla obu województw po 3,12%. Najmniejszy udział w kształceniu zanotowano dla dwóch województw: śląskiego i świętokrzyskiego (2,07% i 2,11%).

Tabela 19 Nauczyciele ogółem według form kształcenia i województw

Województwo	kurs kwalifikacyjny	kolegium nauczycielskie i NKJO	studia pierwszego stopnia	jednolite studia magisterskie	studia drugiego stopnia	studia podyplomowe nadające kwalifikacje
dolnośląskie	412	25	94	57	138	419
kujawsko-pomorskie	468	11	63	44	98	314
lubelskie	573	23	62	62	100	366
lubuskie	185	7	39	34	47	203
łódzkie	280	15	54	32	93	513
małopolskie	587	28	105	109	180	617
mazowieckie	827	41	145	193	221	863
opolskie	241	17	37	47	45	263
podkarpackie	318	24	60	48	130	302
podlaskie	229	8	33	35	71	151
pomorskie	462	21	74	74	149	452
śląskie	577	25	94	119	194	572
świętokrzyskie	190	10	26	25	40	174
warmińsko-mazurskie	269	25	47	34	85	342
wielkopolskie	603	24	122	86	217	674
zachodniopomorskie	179	19	46	40	90	319
Polska	6400	323	1101	1039	1898	6544

Nauczyciele z ukończonymi formami kształcenia

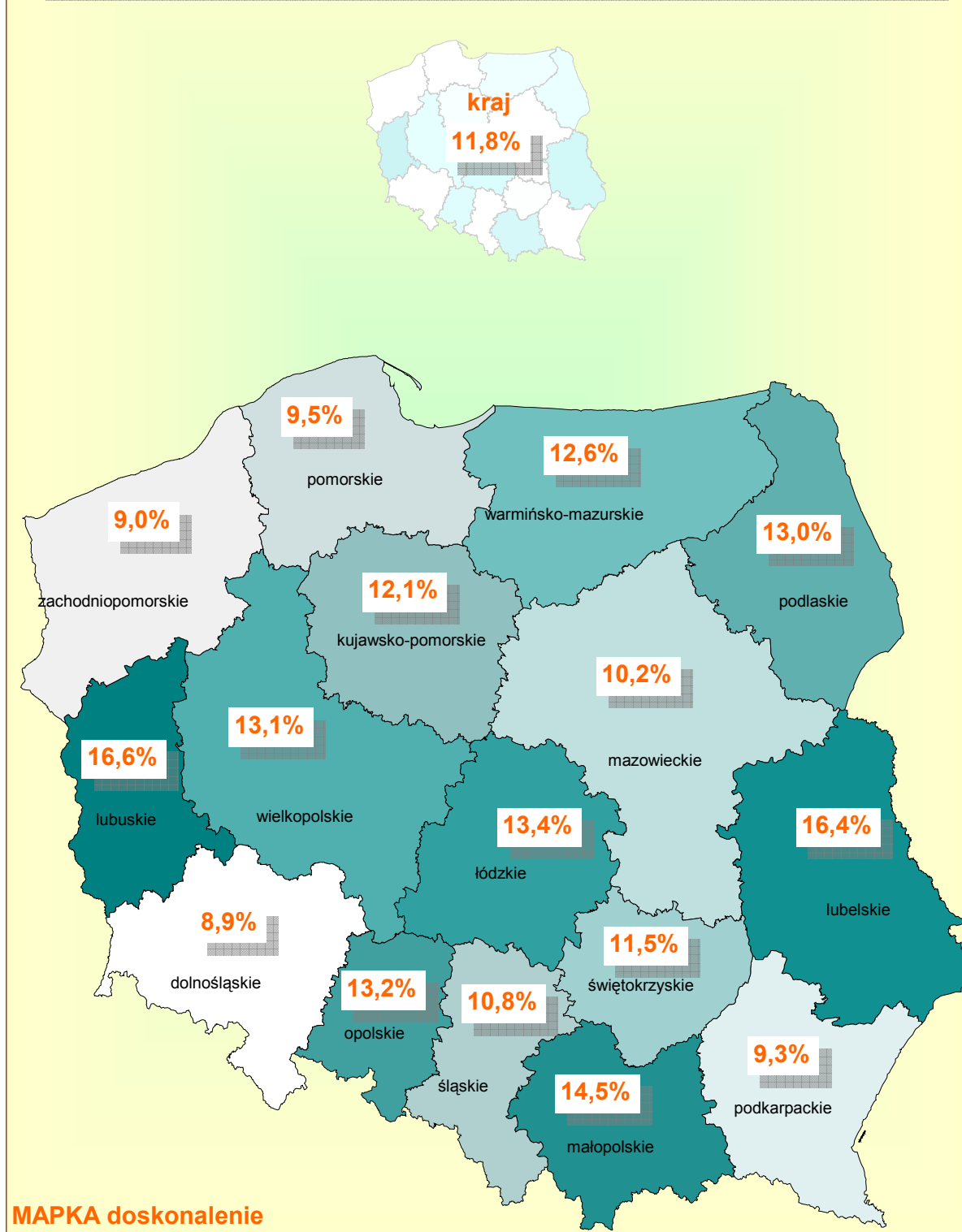
Formy doskonalenia nauczycieli wzbogacają warsztat zawodowy nauczycieli w ramach posiadanych już kwalifikacji formalnych. Na przykład, biolog czy geograf uczestniczący w kursie komputerowym poświęconym wykorzystaniu komputera w naukach przyrodniczych, doskonala swoje umiejętności w ramach posiadanej wiedzy z zakresu biologii czy geografii. W latach wcześniejszych zbierane były dane dotyczące tylko długich form doskonalenia, tzn. studiów podyplomowych i kursów doskonalących w wymiarze w wymiarze przynajmniej 100 godzin. Od września 2007 roku w SIO uwzględnione zostały wszystkie formy doskonalenia nauczycieli (por. tabela 20). W roku szkolnym 2008/2009 ukończyło łącznie różne formy doskonalenia 78,34 tys. nauczycieli, w tym długie formy około 5,33 tys. Nauczycieli, tj. 6,8% wszystkich doskonalących się. Największą popularnością cieszyły się krótkie formy doskonalenia, w wymiarze do 20 godzin. Uczestniczyło w nich 60,7 tys. Nauczycieli, tj. 77,5%. W porównaniu do roku szkolnego 2007/2008 wzrósł udział nauczycieli uczestniczących w najkrótszych czasowo formach doskonalenia o 9,2 punktów proc. Natomiast udział nauczycieli uczestniczących w długich formach doskonalenia zmniejszył się o 3,8 punktów proc. Na wykresie 12 pokazano udział procentowy nauczycieli w różnych formach doskonalenia we wszystkich szesnastu województwach. Mapa – doskonalenie pokazuje udział procentowy nauczycieli w każdym województwie, uczestniczących w formach doskonalenia.

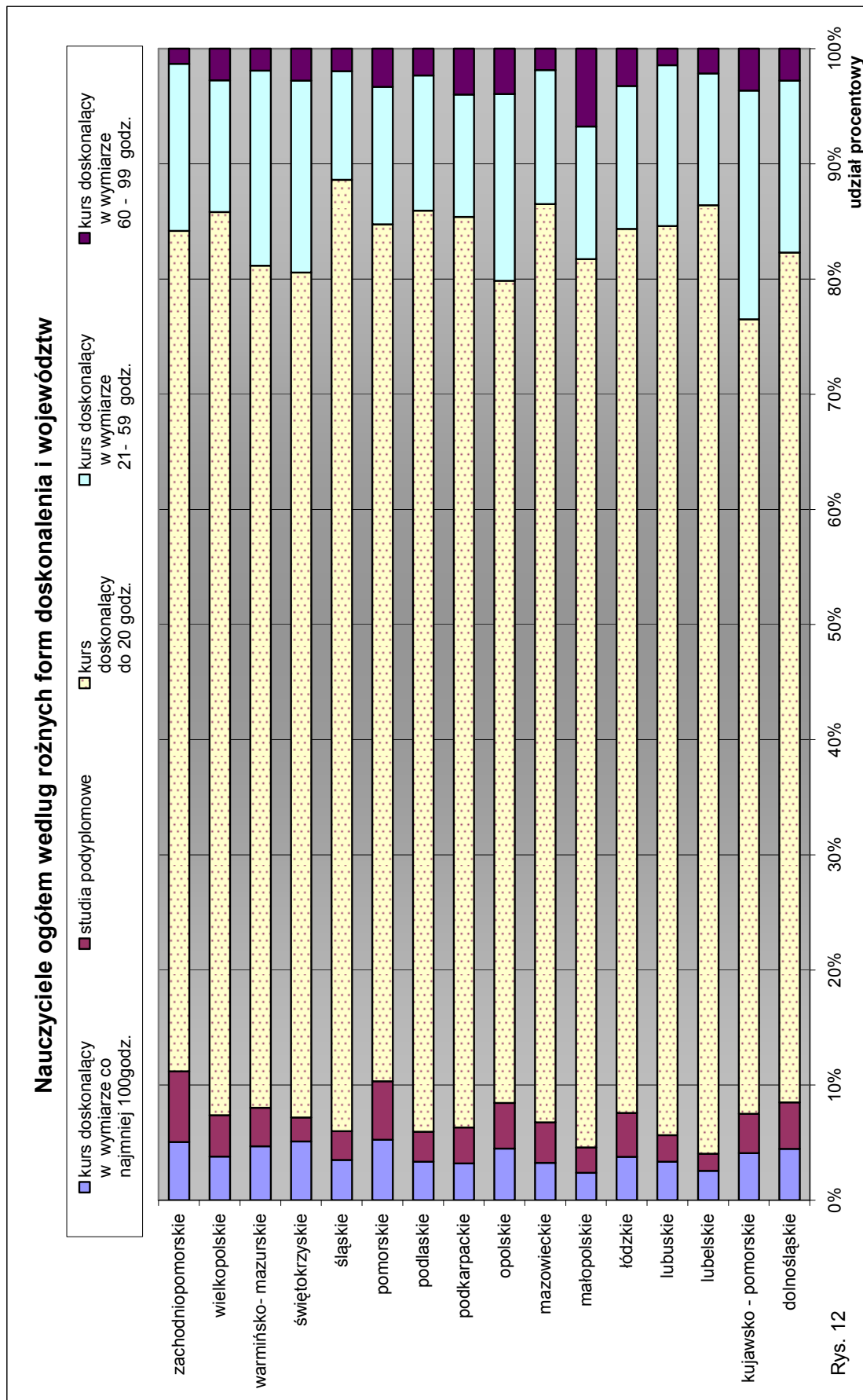
Udział procentowy nauczycieli doskonalących się i kształcących w każdym województwie obliczano w stosunku do ogółu nauczycieli pracujących w nim. We wszystkich szesnastu województwach udział procentowy nauczycieli doskonalących się był znacznie wyższy niż kształcących się; w skali całego kraju aż cztery i pół razy. W województwie małopolskim udział nauczycieli doskonalących się był ponad sześć razy wyższy niż udział nauczycieli kształcących się. Najwyższe udziały procentowe w doskonaleniu powyżej 14% wystąpiły w trzech województwach: lubelskim – 16,4%, lubuskim – 16,6% i małopolskim 14,5%. Najmniejsze udziały w doskonaleniu miały województwa: dolnośląskie – 8,90% i zachodniopomorskie 8,97%. (patrz mapka doskonalenie).

Tabela 20 Nauczyciele ogółem według form doskonalenia i województw

Województwo	kurs doskonalący w wymiarze co najmniej 100 godz.	studia podyplomowe	kurs doskonalący do 20 godz.	kurs doskonalący w wymiarze 21-59 godz.	kurs doskonalący w wymiarze 60-99 godz.
dolnośląskie	181	163	2987	604	112
kujawsko-pomorskie	180	151	3042	875	160
lubelskie	171	99	5502	764	143
lubuskie	96	65	2254	398	41
łódzkie	208	212	4243	686	179
małopolskie	210	193	6768	1011	592
mazowieckie	301	324	7380	1077	171
opolskie	103	91	1637	372	90
podkarpackie	119	116	2940	395	148
podlaskie	93	72	2216	325	64
pomorskie	197	190	2780	447	123
śląskie	290	206	6826	780	161
świętokrzyskie	129	53	1857	422	70
warmińsko-mazurskie	152	109	2375	550	62
wielkopolskie	293	278	6056	886	211
zachodniopomorskie	127	154	1833	364	33
Polska	2850	2476	60696	9956	2360

Nauczyciele z ukończonymi formami doskonalenia

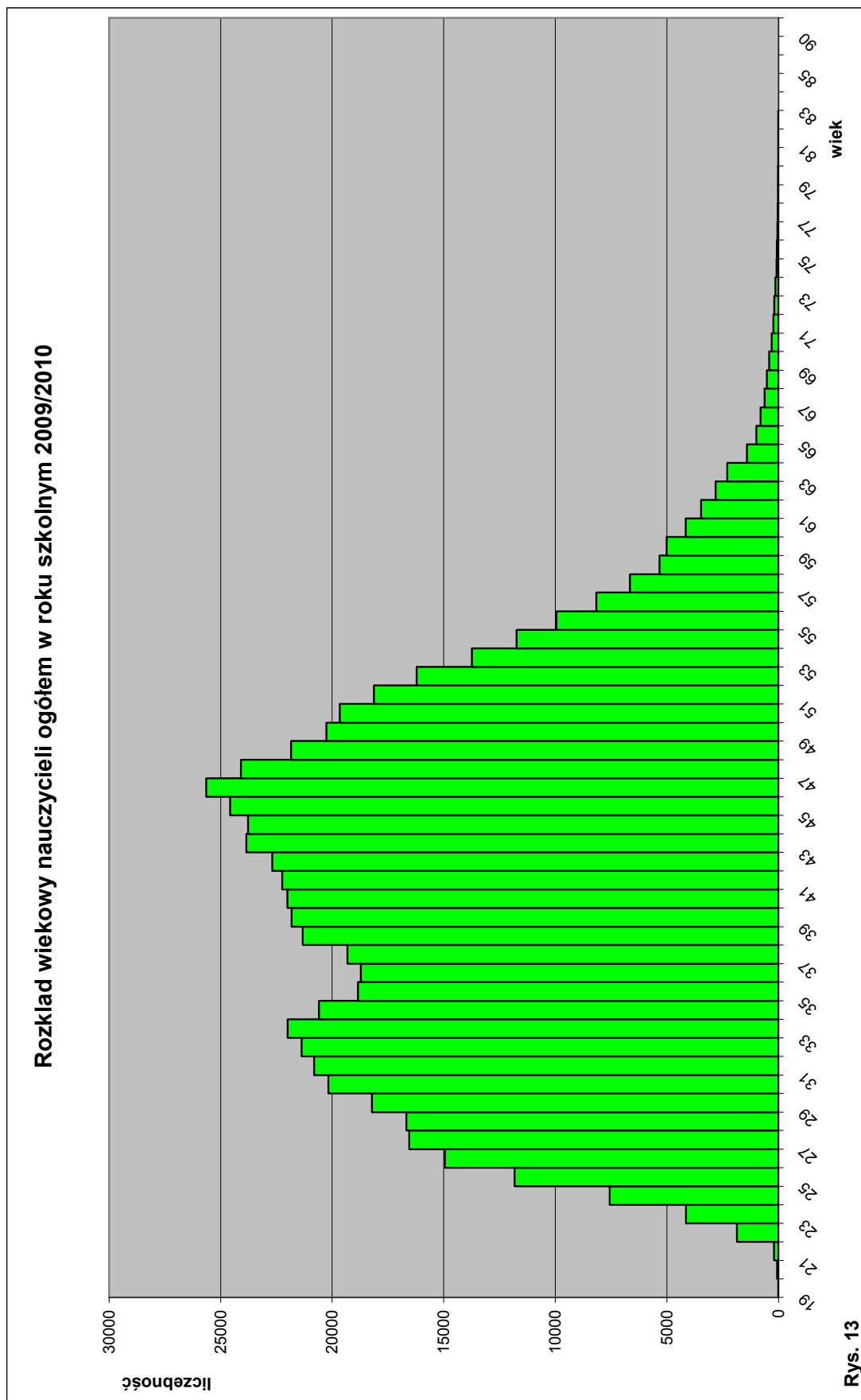
Rys. 12

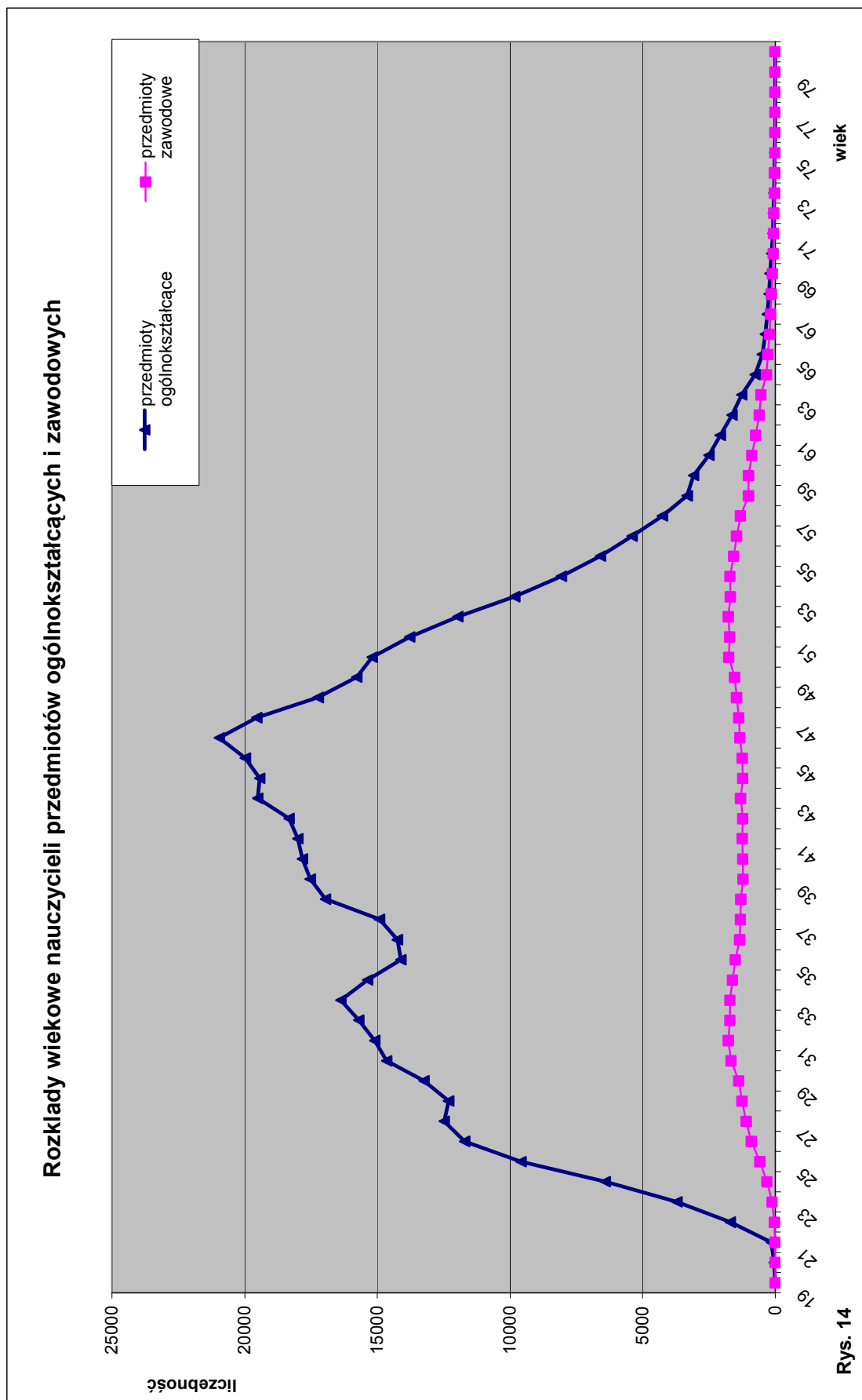
8. WIEK NAUCZYCIELI

Rysunek 13. przedstawia nauczycieli ogółem według wieku we wrześniu 2009 roku. Średnia wieku nauczycieli ogółem wynosiła 40,9 lat. W roku szkolnym ubiegłym 2008/2009 średnia wieku była niższa i wynosiła 40,6 lat. W rozdziale tym pokazano również rozkład wiekowy nauczycieli uczących w szkołach przedmiotów ogólnokształcących oraz nauczycieli uczących przedmiotów zawodowych (por. wykres 14). Nauczyciele przedmiotów ogólnokształcących byli zdecydowanie młodsi od nauczycieli przedmiotów zawodowych. Odpowiednio średnie wieku wynosiły: 40,65 lat i 43,99 lat.

Analizując wykres 13 zauważyć można, że najliczniejsza grupa nauczycieli – ponad 255,5 tys. osób mieściła się w przedziale wiekowym 38-48 lat. Stanowili oni 38,4% całej grupy nauczycieli. Największa liczebność tego rozkładu wynosiła 25,6 tys. nauczycieli i dotyczyła wieku 46 lat. Wśród nauczycieli ogólnokształcących przedmiotów największe liczebności (powyżej 18 tys. osób) mieli nauczyciele z przedziału wiekowego 42-47 lat. Wśród nauczycieli przedmiotów zawodowych zanotowano dwa przedziały wiekowe o wysokiej liczebności powyżej 1700 osób; pierwszy – wiek 31-33 lata, drugi – wiek 50-54 lata. Nauczyciele mieszczący się w tych dwóch przedziałach stanowili łącznie 25,9 procent wszystkich uczących przedmiotów zawodowych.

We wrześniu 2009 roku mieliśmy czynną zawodowo grupę bardzo młodych nauczycieli, ogółem w wieku 19-24 lata. Liczebność tej grupy wynosiła 13855 osób, a udział 2,1% ogółu osób uczących. W stosunku do roku ubiegłego udział młodych nauczycieli w grupie uczących ogółem wzrósł dwa razy. Przedmiotów ogólnokształcących uczyło 12,34 tys. młodych nauczycieli, tj. 2,4%, natomiast przedmiotów zawodowych 486 osób, tj. 0,9%.

Po przekroczeniu wieku 55 lat liczba uczących nauczycieli szybko maleje. Jest to w dużym stopniu związane z odejściem sporej grupy nauczycieli na emeryturę w wyniku uzyskania uprawnień emerytalnych. Znaczna grupa nauczycieli na emeryturze i w zaawansowanym wieku jest nadal aktywna zawodowo. We wrześniu 2009 roku, 1215 nauczycieli ogółem powyżej siedemdziesiątego roku życia uczyło w szkołach lub placówkach oświatowo-wychowawczych. Wśród grupy najstarszych nauczycieli aż 359 osób, tj. 29,5% stanowili nauczyciele przedmiotów zawodowych. Analizując wiek nauczycieli, zwrócono uwagę, że w minionym roku szkolnym pracowało jeszcze na stanowisku nauczyciela trzydzieści sześć osób w wieku 80 lat i więcej, wśród których dwunastu uczyło przedmiotów ogólnokształcących. Rekordzista wiekowy należący do tej grupy miał 90 lat i pracował w województwie wielkopolskim.

Opracowała: Jadwiga Zarębska

Opracowanie graficzne: Jadwiga Zarębska

Mapki: Józef Bujak